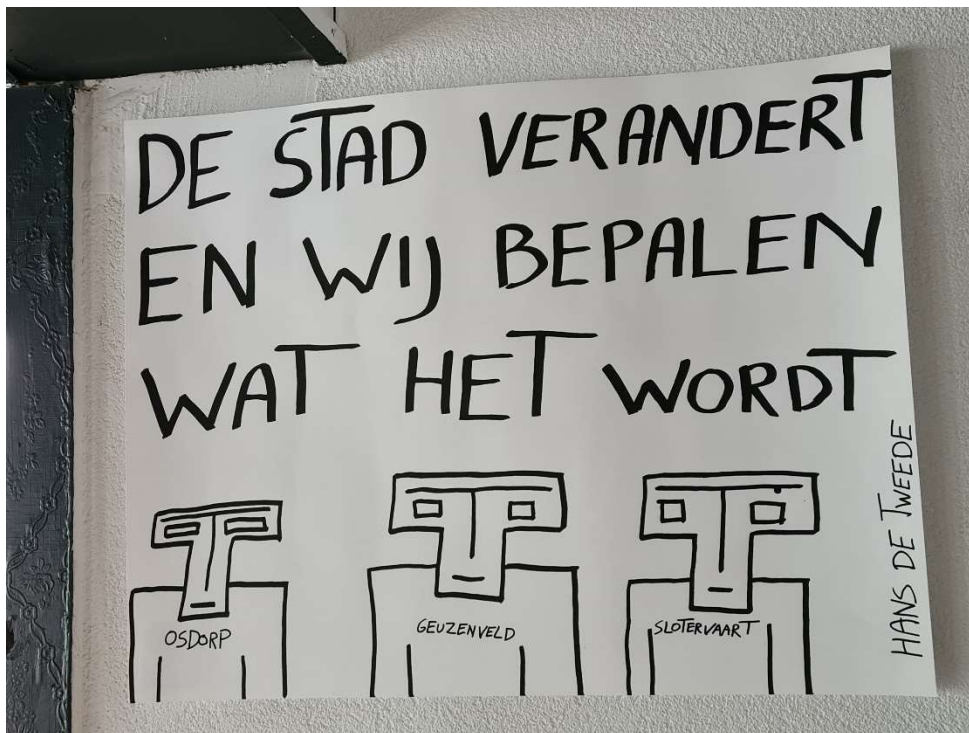

Veranderingen in Nieuw-West

De invloed van het gentrificatieproces op de ruimtelijke identiteiten van de bewoners van Amsterdam Nieuw-West

Afra Turan
6589154
Coördinator: E. J. Meijers
Master thesis Human Geography
Universiteit Utrecht
12-07-2022

**NEW METROPOLIS
NIEUW-WEST**

Universiteit
Utrecht

Foto op het voorblad van het toe-eigenen van Nieuw-West (Turan, 2022)

Voorwoord

Voor u ligt mijn onderzoek naar het gentrificatieproces en de invloed ervan op de ruimtelijke identiteiten van de bewoners van het Amsterdamse stadsdeel Nieuw-West. Ik heb deze scriptie uitgevoerd in opdracht van mijn Masteropleiding Human Geography, specialisatie in Stadsgeografie, aan de Universiteit Utrecht en bij de dependance New Metropolis Nieuw-West van Pakhuis de Zwijger.

Alhoewel ikzelf niet ben opgegroeid in een stad, maar in het dorp Zandvoort, ben ik wel altijd erg geïnteresseerd geweest in stedelijke leefomgevingen, waar een variatie aan mensen met verschillende achtergronden samen een leefgebied delen. Achteraf denk ik dat dit deels de reden was waarom ik voor een Amsterdamse middelbare school heb gekozen; ik was immers gefascineerd door deze stedelijke leefgebieden. Deze fascinatie heeft mij vervolgens ertoe gezet om de Master Human Geography te kiezen, waarbij ik mij ben gaan specialiseren in stedelijke contexten. Vanuit deze interesse heb ik uiteindelijk gekozen om Nieuw-West te gebruiken als casestudy; het is een stadsdeel dat nu erg aan het veranderen is, waar verschillende complexe processen samenkomen. Deze processen laten mij keer op keer denken aan de uitspraken van Ben de Pater, namelijk: *'Sociale Geografie is niet lastig, maar wel erg complex'*.

Om de processen in dit onderzoek te kunnen onderzoeken en begrijpen, heb ik steun en begeleiding gekregen van meerdere personen die ik wil bedanken. Ten eerste wil ik mijn respondenten bedanken; zij hebben tijd vrijgemaakt om deel te nemen aan dit onderzoek en zonder hun inzet zou deze scriptie niet tot stand gekomen zijn. Daarnaast wil ik mijn stagebegeleiders, P. Both, D. Dabrowska en R. Sabe van New Metropolis Nieuw-West bedanken; via hun verhalen over het stadsdeel en hun inzet om bij te dragen aan de positieve ontwikkelingen van Nieuw-West, kreeg ik tijdens het schrijven van dit onderzoek een beter beeld van mijn onderzoeksgebied. Ook gaat mijn dank uit naar mijn scriptiebegeleider E. J. Meijers; zijn enthousiasme, positieve houding en emotionele steun hebben mij geholpen bij het schrijven van dit onderzoek. Mede door zijn heldere feedback is het mij gelukt om kritisch naar mijzelf en het onderzoek te blijven kijken. Als laatst wil ik de mensen bedanken die ik het meest liefheb, namelijk mijn familie. Door jullie vertrouwen, steun, enthousiasme en liefde is het mij gelukt om deze scriptie, en daarmee ook mijn masteropleiding, af te ronden.

Afra Turan

Samenvatting

Gentrificatie is een proces dat zich hedendaags in vele steden over de gehele wereld voordoet. Het proces waar in dit onderzoek van sprake is, is de state-led gentrification. Hierbij wordt het gentrificatieproces door lokale stedelijke overheden toegepast in het stedelijk beleid. Kenmerkend aan dit proces is dat het sociale, ruimtelijke en economische veranderingen met zich meebrengt; de opwaardering van de woningen zorgt voor het aantrekken van nieuwe bewoners uit de midden- en hogere inkomensklasse en komen nieuwe voorzieningen in de desbetreffende leefgebieden. Het gevolg hiervan is dat de buurten en wijken onbetaalbaar worden voor de oorspronkelijke bewoners, waardoor zij op langere termijn uit deze gebieden verhuizen. De gevolgen van dit proces hebben invloed op de mate waarin mensen zich verbonden voelen met hun leefomgeving; het gaat hierbij om de ontwikkeling en het in standhouden van de ruimtelijke identiteiten van bewoners. Hiermee worden de dimensies van de persoonlijke identiteit bedoeld die gekoppeld zijn aan hun ruimtelijke omgeving, waarbij hun sociale netwerken gekoppeld zijn aan deze leefgebieden. Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in de relatie tussen het gentrificatieproces en de ruimtelijke identiteiten van de bewoners. In totaal zijn dertien respondenten geïnterviewd om een antwoord te krijgen op de hoofdvraag van dit onderzoek, namelijk: *'in hoeverre heeft het gentrificatieproces invloed op de ruimtelijke identiteiten van de bewoners van Amsterdam Nieuw-West?'*.

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat de bewoners zich voornamelijk identificeren met hun eigen buurten en wijken en in mindere mate met het stadsdeel Nieuw-West. Dat de respondenten zich voornamelijk identificeren met deze lagere gebiedsindelingen is niet opmerkelijk, aangezien de ruimtelijke identiteiten van bewoners kunnen bestaan uit meerdere schaalniveaus. Daarnaast blijkt dat er sprake is van state-led gentrification in Nieuw-West; aan de hand van de stedelijke beleidsplannen wil de gemeente Amsterdam de woningvoorraad veranderen. Hierbij moet het aandeel van koop- en particuliere huurwoningen stijgen en de omvang van het aantal sociale huurwoningen sterk dalen. Tevens is het differentiëren van de bewonerssamenstelling het tweede doel van de gemeente Amsterdam; de nieuwe woningen zijn voornamelijk bestemd voor de bewoners uit de midden- en hogere inkomensklassen. Alhoewel de oorspronkelijke bewoners, voornamelijk mensen die in sociale huurwoning woonden, het terugkeerrecht hebben, is de verwachting dat zij hier geen gebruik van kunnen maken in de toekomst. Bij het toepassen van dit recht moeten de nieuwe woningen in dezelfde prijsklasse vallen als hun oude woningen; door de stijging van de woningwaarden is hier veelal geen sprake van. De bewoners ervaren voornamelijk de sociale en ruimtelijke veranderingen in Nieuw-West als gevolg van het gentrificatieproces. Hierbij zijn zij relatief blij met de nieuwe voorzieningen en de renovatie- en nieuwbouwprojecten; de ervaring is dat Nieuw-West hier moderner en schoner van wordt. Wel zijn zij negatief over het vertrek van de oorspronkelijke voorzieningen en zijn ze bang dat het stadsdeel onbetaalbaar zal worden voor hen. De sociale veranderingen ervaren de bewoners als positief; de komst van mensen uit de hogere inkomensklassen zullen volgens hen leiden tot meer kansmogelijkheden voor de jeugd in Nieuw-West. Als laatst ervaren de bewoners een verandering in hun ruimtelijke identiteiten. Alhoewel de bewoners positieve verwachtingen hebben van de toekomst van Nieuw-West, ervaren zij de veranderingen binnen de eigen sociale netwerken negatief. De komst van nieuwe bewoners in hun eigen buurten wordt veelal negatief ervaren; de meeste respondenten hebben geen, negatieve of oppervlakkige contacten met hun nieuwe buurtbewoners. Hierbij ontstaan kloven tussen de nieuwe en de oorspronkelijke bewoners.

Het resultaat van dit onderzoek is als volgt: de bewoners identificeren zich voornamelijk met hun eigen buurt en wijk en in mindere mate met het stadsdeel Nieuw-West. Als gevolg hiervan hebben veranderingen op buurt- en wijkniveau, die in gang zijn gezet door de state-led gentrification, meer invloed op hun ruimtelijke identiteiten, omdat deze hun sociale netwerken veranderen. Hierbij identificeren de bewoners zich met het sociaal aspect van de ruimtelijke omgeving.

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	7
1.1 Probleemstelling.....	7
1.2 Maatschappelijke relevantie	8
1.3 Wetenschappelijke relevantie	8
2. Theoretisch kader.....	10
2.1 Gentrificatie	10
2.1.1 Oorzaken voor gentrificatie	10
2.1.2 State-led gentrification	11
2.1.3 Oorzaken van gentrificatie.....	12
2.1.4 Gevolgen van gentrificatie.....	12
2.1.5 Studentification.....	13
2.2 Ruimtelijke identiteiten	14
2.2.1 Ruimtelijke identificatie	14
2.2.2 Place attachment.....	15
2.2.3 Ontwikkeling van ruimtelijke identiteiten	15
2.2.4 Sterkte van ruimtelijke identiteit.....	16
2.3 Verandering van ruimtelijke omgevingen en de ruimtelijke identiteiten.....	17
2.4 Conceptueel model.....	17
3. Onderzoeksgebied	19
3.1 Huidige situatie en problematiek.....	19
3.2 Gemeentelijk beleid Amsterdam Nieuw-West	20
3.2.1 De Aker, Sloten en Nieuw-Sloten.....	20
3.2.2 Geuzenveld en Sloterveer.....	21
3.2.3 Slotervaart.....	22
3.2.4 Osdorp.....	23
4. Methoden.....	25
4.1 Interviewgide.....	25
4.1.1 Opzet interviewgide.....	26
4.2 De respondenten.....	28
4.2.1 Criteria	28
4.2.2 De benadering.....	28
4.2.3 De onderzoeksgroep	29
4.3 Interviews	29
4.3.1 Locaties	29
4.3.2 Relatie tussen interviewer en respondenten	30

4.3.3 Interviewtechnieken.....	30
4.4 Codeboom.....	30
5. Resultaten	32
5.1 De identificatie van bewoners met Nieuw-West.....	32
5.1.1 Verbindingsgevoel.....	32
5.1.2 Sociaal netwerk in Nieuw-West.....	34
5.1.3 Beschrijving leefomgeving en trotsgevoelens	35
5.1.5 Invloed van de persoonsgegevens	36
5.2 De ervaringen van het gentrificatieproces.....	37
5.2.1 Ruimtelijke veranderingen.....	38
5.2.2 Sociale veranderingen	39
5.2.3 Studentification.....	39
5.4 Veranderingen in de ruimtelijke identiteiten.....	40
5.4.1 Veranderingen sociaal netwerk	40
5.4.2 Beschrijving toekomstige leefomgeving	41
6. Conclusie.....	43
7. Discussie en aanbevelingen.....	46
7.1 Generalisatie van het onderzoek.....	46
7.2 Opmerkingen bij dit onderzoek	46
7.3 Aanbevelingen voor verder onderzoek.....	47
8. Literatuurlijst.....	48

1. Inleiding

‘De laatste anderhalf jaar zien we iets wat we daarvoor niet zagen: Amsterdammers zochten hun heil buiten de Ring. We zien ook dat in Nieuw-West.’

De woorden van Jerry Wijnen, de voorzitter van de Makelaarsvereniging Amsterdam, geven de huidige situatie weer in de stad Amsterdam (Kruyswijk, 2022). De woningvoorraad in het centrum van Amsterdam is lager dan de vraag naar woningen, waardoor de potentiële kopers op zoek zijn naar een woning buiten de ring; stadsdelen zoals Amsterdam Nieuw-West zijn hierdoor steeds meer in trek. Het stedelijk beleid van Amsterdam geeft dit weer; Nieuw-West wordt verdicht, waarbij er relatief veel woningen toegevoegd worden aan de bestaande woningvoorraad (Gemeente Amsterdam, 2017). Tevens ziet de gemeente dit als een manier om de socio-economische samenstelling van de bewoners meer te mengen, welk zij zelf aanduiden als vernieuwingsplannen. Volgens het stadsbestuur hebben deze plannen het doel om Nieuw-West mee te laten liften op het succes van het centrum van Amsterdam (Rekenkamer Amsterdam, 2020).

1.1 Probleemstelling

De vernieuwingsplannen van Nieuw-West hebben als doel om de woningvoorraad te differentiëren; door woningen uit de midden- en hogere huur- en koopsegmenten toe te voegen, is de verwachting dat de socio-economische samenstelling van de bewoners zal veranderen, waardoor de economische draagkracht van de wijk wordt verbeterd (Gemeente Amsterdam, 2017). Op midden- en langere termijn moet dit ervoor zorgen dat de lagere inkomensgroepen kunnen profiteren van deze woningdifferentiatie. Een ander manier om het stadsdeel te laten verbeteren, is door middel van het huisvesten van een groeiend aantal studenten (Rekenkamer Amsterdam, 2020). Het gemeentelijk beleid verwacht dat zij een positief invloed zullen hebben op de leefbaarheid van Amsterdam Nieuw-West.

Dit proces heeft echter gevolgen voor de bewoners van het stadsdeel. New Metropolis Nieuw-West is een onafhankelijk platform dat zich inzet voor de ‘stad van morgen’; hierbij ligt de focus op het samenbrengen van mensen om een bijdragen te leveren aan een duurzaam en eerlijk stadsdeel. Vanuit New Metropolis Nieuw-West wordt de aandacht gevestigd op de gevolgen van het gentrificatieproces; er worden verschillende avonden georganiseerd waarbij de belanghebbende hun verhalen en ervaringen met betrekking tot het proces kunnen delen (New Metropolis, z.d.). Hierbij is de lokale ruimtelijke identiteit van de bewoners een terugkerend onderwerp bij New Metropolis.

Om de link tussen het bestaande gentrificatieproces in Nieuw-West en de bestaande ruimtelijke identiteiten van de bewoners te kunnen onderzoeken, luidt de hoofdvraag van dit onderzoek als volgt: *‘In hoeverre heeft het gentrificatieproces invloed op de ruimtelijke identiteiten van de bewoners van Nieuw-West?’*.

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, worden eerst enkele deelvragen beantwoord, namelijk;

1. In hoeverre identificeren de bewoners zich met Nieuw-West?
2. In hoeverre is er sprake van het gentrificatieproces in Nieuw-West?
3. Hoe ervaren bewoners het gentrificatieproces?
4. Ervaren de bewoners een verandering in hun ruimtelijke identiteit?

Het is ten eerste belangrijk om in beeld te krijgen hoe de bewoners van Nieuw-West zich identificeren met het stadsdeel. Hierbij zal ook onderzocht worden welke actoren en processen invloed hebben op deze ruimtelijke identificatie; begrippen zoals trotsgevoelens en verbondenheidsgevoel zullen aan bod komen. Ten tweede zal bekeken worden in hoeverre er sprake is van een gentrificatieproces, aangezien gentrificatie een proces is dat uit meerdere etappes en vormen bestaat. Aanvullend hierbij zal onderzocht worden hoe de bewoners dit proces ervaren. Als laatste zal bekeken worden of de bewoners een verandering in de ruimtelijke identiteiten ervaren, en in hoeverre zij dit eventueel ervaren.

1.2 Maatschappelijke relevantie

De ruimtelijke omgeving bepaalt voor een gedeelte zowel de eigen identiteit, als de identiteit van een gemeenschap (Terlouw, 2017). De ruimtelijke identiteit beïnvloedt mensen op twee verschillende manieren (Chen, Orum en Paulsen (2013)). Ten eerste zijn deze *places* de locaties waar gemeenschappen, en daarmee sociaal kapitaal, ontstaan en onderhouden worden. De tweede reden hangt samen met de eerste; locaties waar mensen hun sociaal kapitaal hebben, leidt er ook toe dat mensen zich relatief veiliger voelen ten opzichte van locaties waar zij geen onderdeel zijn van een gemeenschap. Verandering van ruimtelijke identiteiten van mensen kan daarmee sociale gevolgen hebben voor hen.

Uit het gemeentelijk beleid van Amsterdam blijkt dat er diverse processen aan de gang zijn in Amsterdam Nieuw-West (Gemeente Amsterdam, 2017). Als deze invloed hebben op de ruimtelijke identiteiten van de huidige bewoners, dan is het belangrijk om dit tijdig te weten, zodat eventuele negatieve gevolgen voorkomen kunnen worden.

1.3 Wetenschappelijke relevantie

Alhoewel het begrip gentrificatie in de jaren zestig werd bedacht, nam het aantal artikelen omtrent dit onderwerp toe in de jaren negentig (Lees, Slater & Wyly, 2008). Gentrificatie is op dit moment één van de meest besproken en onderzochte begrippen in de sociaalgeografische wetenschap, waardoor relatief veel data beschikbaar is over dit onderwerp. Binnen de wetenschappelijke literatuur zijn er verschillende perspectieven op het proces en wordt het tevens vanuit verschillende invalshoeken onderzocht. Zo is relatief veel literatuur beschikbaar over gentrificatie als begrip en wat het proces inhoudt; hierbij moet echter opgemerkt worden dat de meningen en definities uit elkaar lopen. Tevens is het gentrificatieproces ook onderzocht aan de hand van casestudies over de hele wereld, waarbij de sociale, economische en fysieke gevolgen zijn gemeten (Lees, Slater & Wyly, 2008). Hierbij speelt een debat zich af binnen de wetenschappelijke literatuur, waarbij het om de vraag gaat in hoeverre gentrificatie positieve en negatieve gevolgen heeft.

Naast het gentrificatieproces, zijn er door de tijd heen diverse onderzoeken geweest naar de relatie tussen ruimte en identiteit, de zogenoemde ruimtelijke identiteiten. Hierbij komt bij uit de resultaten naar voren dat de ruimtelijke omgeving, oftewel *places*, voor een relatief groot gedeelte invloed hebben op de identiteiten die mensen aannemen (Speller, Lyons & Twigger-Ross, 2002; Anssi Paasi (2013; Terlouw, 2017).

Binnen het kader van Amsterdam is het gentrificatieproces onderzocht; voornamelijk de stadsdelen Centrum, Zuid en Noord zijn relatief vaak het onderzoeksgebied geweest. Opvallend is dat er geen wetenschappelijke literatuur aanwezig is omtrent gentrificatie in het stadsdeel Nieuw-West. Alleen vanuit stedelijk beleid is bekeken hoe de woningvoorraad moet veranderen, zodat de sociale, economische en maatschappelijke problemen in het stadsdeel aangepakt kunnen worden. Hierbij is ook niet eerder onderzoek geweest naar de ruimtelijke identiteiten van de bewoners van Amsterdam Nieuw-West.

Het doel van dit onderzoek is om een bijdrage te leveren aan de wetenschappelijke kennis omtrent deze onderwerpen. Zowel gentrificatie als identiteitsvorming zijn niet onderzocht in Amsterdam Nieuw-West. Door deze twee begrippen in de eerste instantie apart van elkaar te onderzoeken, en vervolgens aan elkaar te linken, wordt in beeld gebracht wat de gevolgen van gentrificatie zijn op de ruimtelijke identiteiten van de bewoners van Amsterdam Nieuw-West. Tevens wordt inzicht verkregen in het eventuele samenspel tussen deze twee begrippen.

2. Theoretisch kader

2.1 Gentrificatie

Het woord 'gentrificatie' is bedacht door de Britse sociologe Ruth Glass in de jaren zestig van de vorige eeuw (Shaw, 2008). Met dit woord beschreef zij het proces in Londen waarbij de bewonerssamenstelling van een buurt, voornamelijk in het centrum van een stad, verandert door de komst van nieuwe bewoners. De oorspronkelijke bewoners, voornamelijk uit de lagere inkomensklasse, worden vervangen door de nieuwe bewoners, uit de midden- en hogere inkomensklassen. Deze verandering is het gevolg van het proces waarbij de relatief oude woningen in een buurt worden opgekocht en gerenoveerd door de nieuwe bewoners (Lees, Slater & Wyly, 2008). In tegenstelling tot de originele bewoners, waren de nieuwe bewoners relatief rijk en hoger opgeleid. Hierbij moet echter wel opgemerkt worden dat Ruth Glass een duidelijk onderscheid maakt tussen de renovatie van relatief oudere woningen en herontwikkeling, waarbij de sloop en de bouw van woningen centraal staan. Door de jaren heen heeft de term gentrificatie echter meerdere definities gekregen. Zo werd het woord in de jaren tachtig opgenomen in woordenboeken, waarbij gentrificatie werd omschreven als 'movement of middle class families into urban areas causing property values to increase and having the secondary effect of driving out poorer families' (Lees, Slater & Wyly, 2008, p. 9). Twee jaar later werd het proces beschreven als de 'restauratie van woningen in de relatief armere buurten door de midden- en hogere inkomensklassen.' (Lees, Slater & Wyly, 2008). Na de eeuwwisseling begon de term gentrificatie echter meerdere aspecten te krijgen; in 2000 kwam het proces zelf centraal te staan, waarbij opgemerkt werd dat het gentrificatieproces een dynamiek proces is, welk constant aan het veranderen is. Als gevolg van deze veranderende definities, zijn verschillende vormen van gentrificatie ontstaan. Zo wordt onderscheid gemaakt tussen de 'klassieke gentrificatie' en de 'state-led gentrification'. Met het eerstgenoemde wordt het proces bedoeld zoals Ruth Glass deze had beschreven, namelijk de verandering van de bewonerssamenstelling van een buurt, welke het gevolg is van het opkopen en renoveren van woningen door de midden- en hogere inkomensklassen.

2.1.1 Oorzaken voor gentrificatie

Opmerkelijk is dat het gentrificatieproces overal op de wereld voorkomt. Vanuit de literatuur benoemen verschillende stromingen meerdere oorzaken. De '*ecological urban ideologies*' zien de ruimtelijke organisaties van steden als het product van organische, sociale en technologische evoluties; zij zijn deterministisch van aard, waarbij de mening gedeeld wordt dat steden een cyclus hebben die zij doormaken (Shaw, 2008). Deze kent zowel ontwikkelingen als achteruitgangen. Als gevolg hiervan bestempelen zij processen, zoals het gentrificatieproces, als onvermijdelijk en als een proces dat onderdeel is van deze stedelijke cyclus. Hierbij moet opgemerkt worden dat deze ideeën voornamelijk gedeeld worden onder de voorstanders van kapitalistische investeringen. In deze visie worden de menselijke handelingen gezien als een onderdeel van de stedelijke cyclus, waarop men geen directe invloed heeft. De '*cultural choice theory*' kijkt hier geheel anders naar (Shaw, 2008). Volgens de voorstanders van deze denkwijze zijn stedelijke veranderingen het resultaat van de optelsom van alle individuele consumentenkeuzes. Hierbij worden echter wel meerdere opmerkingen bij geplaatst. Zo is binnen de academische literatuur een oneindigheid in hoeverre deze theorie klopt; het suggereert namelijk dat bepaalde elementen van gentrificatie, zoals hippe koffiebars, aantrekkelijk zijn voor een grote groep mensen binnen een bepaalde tijdsperiode. Volgens critici zou dit niet kloppen, aangezien deze faciliteiten al voor een langere periode in trek zijn geweest, zonder dat het geleid heeft tot het gentrificatieproces. Als gevolg hiervan zijn critici van mening dat de rol van consumentenkeuzes een kleinere rol speelt dan gedacht wordt door de cultural choice theory. Loretta Lees (1994) was de eerste auteur die de twee benaderingen met elkaar gecombineerd heeft waarbij zij elkaar aanvullen; zo wordt zowel gefocust op de productie als consumptie van gentrificatie. Op deze manier kan zowel de productie als de consumptie van gegentrificeerde buurten verklaard worden. Bij het eerstgenoemde, de productie, gaat het voornamelijk om de economische verklaringen voor

het gentrificatieproces; veelal maken ondernemers omzet door nieuwe faciliteiten te openen, waarmee zij een diverse doelgroep aantrekken. Daarnaast is het voor *gentrifiers* aantrekkelijk om relatief goedkopere woningen te kopen en deze te renoveren. De consumptie van gentrificatie wordt verklaard aan de hand van de culturele aspecten van het proces; de nieuwe bewoners hebben vaak een andere levensstijl dan de doorsnee bewoners, waardoor zij op zoek zijn naar andere faciliteiten. Als gevolg hiervan is het aantrekkelijker voor hen om te gaan wonen in een gebied waar deze faciliteiten geopend worden.

2.1.2 State-led gentrification

Vanuit de wetenschappelijke literatuur wordt een onderscheid gemaakt tussen het klassieke gentrificatieproces en de 'state-led gentrification'. Bij het laatstgenoemde wordt het gentrificatieproces door lokale stedelijke overheden toegepast in het stedelijk beleid; hier worden verschillende redenen voorgedragen. Ten eerste proberen stedelijke overheden de bevolkingssamenstelling van een wijk te veranderen, omdat zij de mate van socio-economische en/of etnische concentratie, en daarmee ook segregatie, proberen tegen te gaan (Hochstenbach, 2017). Een relatief hoge segregatiegraad wordt geassocieerd met negatieve gevolgen, zoals de afwezigheid van rolmodellen, relatief hoge criminaliteitscijfers en de stigmatisering van buurten. Deze verwachtingen zijn een onderdeel van de '*neighbourhood-effects theory*'; de bewonerssamenstelling van een buurt heeft gevolgen op de mate en type van persoonlijke ontwikkelingen van de bewoners. Zo gaat deze theorie ervan uit dat de aanwezigheid van relatief rijkere bewoners in een achterstandsbuurt ervoor zorgt dat de bewoners uit de lagere socio-economische klassen zich financieel kunnen ontwikkelen. Bij de '*neighbourhood-effects theory*' moet alleen wel vermeld worden dat critici opmerken dat de mate van invloed van de neighbourhood-effects overschat wordt; zo zijn zij van mening dat een andere bewonerssamenstelling niet altijd automatisch leidt tot relatief betere leefomstandigheden.

Ten tweede zetten stedelijke overheden gentrificatie in om een ander probleem op te lossen, namelijk het vergroten van draagvlak voor het stedelijk beleid; volgens Uitermark (2003) is dit relatief hoger onder de midden- en hogere inkomensklasse. Dit zou betekenen dat de draagvlak relatief lager is in buurten met een relatief hoog percentage bewoners uit de lagere socio-economische klassen. Hierdoor is het voor stedelijke overheden aantrekkelijk om de woningvoorraad van wijken te mixen, zodat het draagvlak voor de stedelijke beleidsplannen toeneemt. Volgens Uitermark, Duyvendak en Kleinhans (2007) gebeurt dit relatief vaak in buurten en wijken die te maken hebben met armoede.

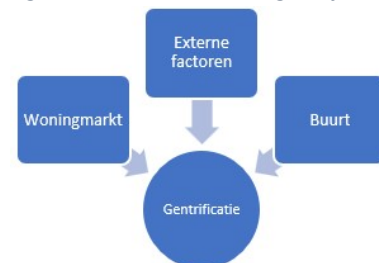
Ten derde merken Chen, Orum en Paulsen (2013) op dat stedelijke overheden gentrificatie inzetten vanuit financiële overwegingen. De middenklasse kan namelijk relatief meer gemeentelijke belasting betalen, waardoor de inkomsten van de gemeenten stijgen. Het is hierbij een manier waarop het kapitalisme invloed uitoefent op stedelijke processen (Lees, Slater & Wyly, 2008). Daarnaast zorgt de verandering in de bewonerssamenstelling ervoor dat een stad het beter doet in de statistieken; het wordt dan namelijk weergegeven als een plek met relatief weinig armoede en andere sociaal-maatschappelijke problemen. Dit is positief voor een stedelijke overheid, omdat de stad dan een betere positie krijgt binnen de nationale en internationale concurrentie tussen steden. Hochstenbach (2017) sluit hierop aan; volgens hem is het benoemen van de neighbourhood-effects alleen een legitimatie van het proces, zodat het draagvlak toeneemt voor de interventie in de sociale en fysieke leefomgeving van de bewoners. De state-led gentrification zorgt volgens de auteur ervoor dat de samenstelling van de woningvoorraad in een buurt verandert; het percentage sociale huurwoningen neemt af en het percentage woningen uit het midden- en hogere segment neemt toe. Hij vult hierbij aan dat dit in West-Europa gebeurt door het slopen van de relatief goedkopere woningen en niet via het renoveren van de oudere woningen.

2.1.3 Oorzaken van gentrificatie

Volgens de Amerikaanse professor Sandra Crewe (2017) heeft het gentrificatieproces economische, ruimtelijke en sociale oorzaken. Zo wordt de creatieve sector in steden relatief groter, met als gevolg dat andere economische sectoren verdwijnen in steden. Dit brengt diverse gevolgen met zich mee voor de demografie binnen stedelijke gebieden; de omvang van de midden- en hogere klasse neemt toe, omdat deze klassen voornamelijk werkzaam zijn in de creatieve sector. Als gevolg hiervan verandert de vraag op de woningmarkt; er is relatief meer budget beschikbaar voor relatief duurdere woningen, waardoor het voor private bedrijven aantrekkelijk is om te investeren in woningen in het hogere segment en niet in de sociale huurwoningen. Als gevolg van deze stedelijke ontwikkelingen, vinden diverse gentrificatieprocessen plaats. De theorie van Billingham (2015) komt overeen met Crewe; Billingham verklaart het proces echter aan de hand van een ander focus, namelijk het algemene stedelijk beleid en niet alleen op het buurtniveau. Volgens de auteur is het stedelijk beleid gefocust op het aantrekken van *young professionals* die werkzaam zijn in de creatieve sector. Dit leidt ertoe dat de woningvoorraad van buurten verandert en op lange termijn daarmee ook de bewonerssamenstelling. Hierbij komen de theorieën van Crewe en Billingham met elkaar overeen.

De theorie van Crewe komt in grote lijnen overeen met de theorie van Marcuse (1985). Volgens de laatstgenoemde zijn er drie interrelaterende factoren die gentrificatie bepalen, zoals ook te zien is in figuur 2. Hij benoemt hierbij als eerste verklaring de 'externe factoren'. Het gaat hierbij zowel om micro- als macroveranderingen. Zo kan gedacht worden aan huishoudsamenstellingen die veranderen, zoals trouwen, scheiden en het krijgen van kinderen. Daarnaast focust Marcuse hier ook op het beleid op lokaal, regionaal en nationaal niveau; zo kan het nationaal beleid ervoor zorgen dat de woningmarkt in een stad, dus lokaal, verandert. De tweede factor is de situaties op de nationale en lokale woningmarkten; hierbij wordt voornamelijk gefocust op het macroniveau. Het gaat voornamelijk om de omvang en type vraag naar woningen, maar ook om de keuzes die private bedrijven maken in de woningsector, waarbij de commodificatie van de woningmarkt een rol speelt. Het gaat hierbij om de visie waarbij woningen worden gezien als een verhandelbaar product, waar zoveel mogelijk winst uit behaald moet worden (Musterd & Slot, 2016). De laatste factor is de rol die buurten zelf spelen; hun locaties en woningvoorraad bepalen deels in welke omvang en op welke manier het gentrificatieproces eventueel zou kunnen optreden (Marcuse, 1985). Waar Billingham (2015) alleen op het stedelijk beleid focust, verklaart Marcuse (1985) het gentrificatieproces aan de hand van het persoonlijk, lokaal, stedelijk en nationaal schaalniveau.

Figuur 1: Determinatie van gentrificatie

Bron 1: Marcuse, 1985

2.1.4 Gevolgen van gentrificatie

De controverse rondom het gentrificatieproces komt voornamelijk voort vanuit de directe en indirecte gevolgen van het proces; hier is een breed spectrum aan. Ze worden veelal ingedeeld in hoeverre zij de buurten voordelen opbrengen, welke aangeduid worden als positieve gevolgen of juist kosten, welke geclassificeerd worden als negatieve gevolgen (Hall & Barrett, 2018). Hierbij moet opgemerkt worden dat deze classificaties subjectief zijn, aangezien academici focussen op verschillende doelgroepen, waar het gentrificatieproces verschillende gevolgen op heeft.

Uit de resultaten van verschillende onderzoekers komt naar voren welke negatieve gevolgen het gentrificatieproces heeft op buurten en haar buurtbewoners. Rowland Atkinson (2002) somt in zijn onderzoek de negatieve gevolgen op, namelijk conflicten binnen en tussen de gemeenschappen in een buurt, een mismatch tussen de lokale voorzieningen en de bewoners, afname van de betaalbare (sociale) huurwoningen en de displacement van de oorspronkelijke

bewoners. Naast de negatieve gevolgen, merken auteurs op dat het gentrificatieproces ook positieve gevolgen heeft op buurten en de buurtbewoners. Volgens Atkinson (2002) zijn dit de vernieuwingen en renovaties van de woningen, de verbetering van de lokale voorzieningen, de stijging van de woningwaarden en daarmee de gemeentebelastinginkomsten en als laatst de deconcentratie van armoede. Analyses op buurtniveau wijzen erop dat het gentrificatieproces voordelen heeft voor kinderen uit de lagere inkomensklasse; wanneer zij opgroeien in buurten die het toenemend relatief beter doen op socio-economisch vlak dan hebben zij als volwassenen een relatief hoger inkomen en een hoger onderwijsgraad (Christafore & Leguizamon, 2019).

2.1.5 Studentification

Met de term *studentification* wordt gerefereerd aan de ruimtelijke veranderingen als gevolg van de toenemend concentratie van studenten in een wijk en/of buurt. De term is een combinatie van de woorden 'student' en 'gentrification'. De reden hiervoor zijn de gevolgen die *studentification* heeft; dit zijn namelijk zowel ruimtelijke veranderingen als gevolgen die pas op langere termijn zichtbaar zijn (Nakazawa, 2016). *Studentification* zorgt namelijk voor soortgelijke ruimtelijke veranderingen als het gentrificatieproces. Daarnaast worden de huidige studenten in het studentificationproces gezien als mogelijke toekomstige *gentrifiers*. Dit komt doordat deze studenten voornamelijk terecht zullen komen in midden- en hogere inkomensklassen, wat typerend is voor de nieuwe bewoners van buurten die aan het gentrificeren zijn. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat deze studenten voornamelijk behoren tot de meerderheidsgroep binnen een land, waarbij de omvang studenten uit de minderheidsgroepen nog relatief laag is.

Studentification heeft meerdere vormen aangenomen door de jaren heen (Kinton, Smith, Harrison & Culora, 2018). In de eerste instantie renoveerden stedelijke overheden de woningen in achtergestelde buurten; een voorwaarde was wel dat deze woningen relatief dichtbij de onderwijsinstellingen zaten. De commodificatie van het studentenleven heeft echter invloed gehad op de studentenhuusvesting; de vraag naar studentenwoningen is toegenomen. Private ondernemingen profiteren van deze stijging; zo worden tegenwoordig woningen gebouwd die specifiek bestemd zijn voor deze doelgroep. Omdat de vraag naar studentenwoningen relatief hoog is, is het daarbij geen voorwaarde meer dat deze woningen relatief dichtbij de onderwijsinstellingen zijn, mits de bereikbaarheid relatief goed is.

Volgens de bedenker van de term, Smith (2005), bestaat de term *studentification* uit vier samenhangende dimensies die elk hun eigen gevolgen hebben, namelijk de economische, culturele, ruimtelijke en sociale. De economische gevolgen bestaan voornamelijk uit het stijgen van de woningwaarden binnen een buurt waar de omvang van het aantal studenten toeneemt. Dit komt voornamelijk door de opwaardering van deze buurten door de stedelijke overheid. De laatstgenoemde renoveert en ontwikkelt woningen voor de studenten, welk direct invloed heeft op de woningwaarden. De tweede dimensie heeft te maken met een veranderende cultuur binnen een buurt; studenten hebben hun eigen lifestyle. Deze heeft invloed op hoe studenten gebruik maken van hun ruimtelijke omgeving; zo ontstaan faciliteiten in de buurt waar studenten bijvoorbeeld kunnen consumeren en kunnen studeren. Het laatstgenoemde hangt daarmee samen met de derde dimensie, namelijk de veranderende ruimtelijke omgeving. Deze culturele, economische en ruimtelijke veranderingen zorgen zowel direct als indirect ervoor dat de oorspronkelijke bewoners vertrekken uit de wijken en buurten; *studentification* leidt dus tot displacement. Hiernaast moet ook opgemerkt worden dat studenten relatief weinig omgaan met mensen die 'anders' zijn dan zichzelf (Sage, Smith & Hubbard, 2012). Zo ondervinden zij relatief vaak contacten met andere studenten die dezelfde interesses en lifestyles hebben. Nakazawa (2016) merkt hierbij op dat als gevolg hiervan een kloof ontstaat tussen deze doelgroep en de oorspronkelijke bewoners, waardoor de sociale cohesie binnen deze buurten sterk daalt. De auteur beschrijft dit proces als de *sociocultural displacement*.

2.2 Ruimtelijke identiteiten

De term ruimtelijke identiteit werd voor het eerst bedacht door Proshansky in 1978, toen hij onderzoek deed naar de identiteiten van mensen in een stedelijke omgeving (Speller, Lyons & Twigger-Ross, 2002). Hij beschrijft ruimtelijke identiteiten als volgt:

“those dimensions of self that define the individual’s personal identity in relation to the physical environment by means of a complex pattern of conscious and unconscious ideas, beliefs, preferences, feelings, values, goals, and behavioral tendencies and skills relevant to this environment” (Speller, Lyons & Twigger-Ross, 2002, p. 2-3).

De jaren hierop werd verder onderzoek gedaan naar ruimtelijke identiteiten, voornamelijk vanuit een psychologische invalshoek. Academici waren van mening dat deze identiteiten statisch waren; dit zou betekenen dat deze vaststaan op het moment dat deze door mensen vormgegeven zijn. In deze zienswijze is echter een verandering gekomen; tegenwoordig is er een overeenstemming tussen academici dat ruimtelijke identiteiten dynamisch zijn, waarbij deze constant aan verandering onderhevig zijn (Terlouw, 2017). Een verklaring hiervoor wordt gegeven door Anssi Paasi (2013); ruimtelijke identiteiten zijn een sociaal construct welk geproduceerd en gereproduceerd worden via sociale handelingen. Opgemerkt moet worden dat pas in de jaren negentig van de vorige eeuw het ruimtelijk aspect werd toegevoegd aan de identiteiten die mensen aannemen; de ruimtelijke context werd tot dan buiten beschouwing gelaten (Speller, Lyons & Twigger-Ross, 2002). Dit bleek toen uit onderzoeken naar voren kwam dat jongvolwassenen en volwassenen gebruik maken van hun ruimtelijke omgeving bij het vormen en behouden van hun persoonlijke identiteiten (Twigger-Ross & Uzzell, 1996). Deze bevindingen zijn hierna verder uitgewerkt in de vorming van theorieën waarbij het belang van het ruimtelijke aspect bij persoonlijke identiteiten, en dus ruimtelijke identiteiten, duidelijk werd. Het belang van de ruimtelijke context komt ook naar voren uit de twee hoofdaspecten van de theorie van Macdonald (1997), namelijk *localness* en *belonging*; beide begrippen tonen de mate aan waarin mensen zich verbonden voelen met een locatie, en het sociaal netwerk dat tot deze locatie behoort; hierbij bevatten deze sociale netwerken zowel sterke als zwakke relaties. Bij het eerstgenoemde gaat het om personen waarmee men oppervlakkig contact mee heeft, zoals elkaar kort begroeten op straat. Bij de sterkere relaties gaat het om personen waarmee iemand bijvoorbeeld goede vrienden mee is. Tevens wordt via de *localness* en *belonging* een onderscheid gemaakt tussen de eigen groep binnen een *place*, en de ‘Ander’, namelijk de mensen die niet wonen in een bepaalde ruimtelijke omgeving. Opgemerkt moet worden dat mensen meerdere ruimtelijke identiteiten kunnen hebben; zo kunnen zij zich bijvoorbeeld identificeren met zowel hun eigen buurt als de stad waarin zij wonen; Terlouw en Van Gorp (2014) aanduiden omschrijven dit als een ‘breccia’; het gaat hierbij om een steensoort dat bestaat uit individuele soorten steen die aan elkaar gedrukt zijn. De auteurs zien ruimtelijke identiteiten op deze manier; het geheel aan een ruimtelijke identiteit, welk bestaat uit bijvoorbeeld de identificatie met een buurt en een identificatie met een stad. Als verklaring wordt gegeven dat bewoners niet altijd een harde grens ervaren tussen de schaalniveaus, waardoor de aspecten hiervan door elkaar heen lopen.

2.2.1 Ruimtelijke identificatie

Een andere term dat van belang is bij het begrijpen van ruimtelijke identiteiten van mensen, is ruimtelijke identificatie. Alhoewel de termen in de wetenschappelijke literatuur vaak door elkaar gebruikt worden, moet opgemerkt worden dat zij geen synoniemen van elkaar zijn (Speller, Lyons & Twigger-Ross, 2002). Bij de ruimtelijke identiteit gaat het om het eindproduct van de mate waarin iemand zich identificeert met een ruimtelijke omgeving. Bij de ruimtelijke identificatie gaat het om het proces, waarin de ruimtelijke identiteit van een persoon vorm krijgt. Volgens Graumann (1983) bestaat het proces van ruimtelijke identificatie uit drie onderdelen, namelijk: 1) ‘identificeren van de ruimtelijke omgeving’, 2) geïdentificeerd worden en 3) ‘identificeren met iemands ruimtelijke omgeving’. Bij het laatste aspect draait het om het projecteren van het eigen op iemand anders. Opgemerkt moet worden dat dit aspect alleen

theoretisch en symbolisch is; het helpt mensen bij het identificeren met ruimtelijke objecten. Als gevolg van dit proces krijgen deze ruimtelijke objecten een bepaalde waarde voor de mensen die zich ermee identificeren, waardoor deze ook voor hen belangrijk zijn. Zo zijn deze mensen eerder geneigd om deze ruimtelijke objecten te beschermen tegen invloeden en gevaren van buitenaf. Hierbij moet opgemerkt worden dat Graumann (1983) een ruimtelijke identiteit van mensen ziet als een eindproduct dat onderhouden moet worden, in plaats als een statisch of dynamisch gegeven (Terlouw, 2017).

2.2.2 Place attachment

Om de ontwikkeling van een ruimtelijke identiteit en ruimtelijke identificaties te begrijpen, moet ook onderzocht worden wat de rol is van place attachment, oftewel de mate van verbondenheid dat iemand voelt met een ruimte (Hidalgo & Hernandez, 2001). Volgens Shumaker en Taylor (1983) houdt place attachment het volgende in: 'a positive affective bond or association between individuals and their residential environment'. Hummon (1992) is echter van mening, in tegenstelling tot de andere auteurs, dat het gaat om de emotionele betrokkenheid met een locatie, waarbij niet gefocust wordt op de relaties tussen personen. De mate van verbondenheid wordt in de academische wereld voornamelijk gemeten aan de hand van een belangrijke vraag, namelijk of mensen zich thuis voelen in een gebied (Hidalgo & Hernandez, 2001). Opmerkelijk is dat bewoners zich in hun leefomgeving relatief veilig voelen als zij zich verbonden voelen met het gebied, ook al is de objectieve veiligheidsindex relatief laag (Scannell & Gifford, 2010). Deze theorieën zijn voornamelijk gefocust op het buurtniveau, waarbij de andere schaalniveaus buiten beschouwing zijn gelaten. Er is echter wel een overeenkomst tussen de meningen, namelijk dat mensen zich op twee manieren verbonden kunnen voelen met een locatie, namelijk zowel sociaal als ruimtelijk. Alhoewel een overeenstemming is, is een deel van de auteurs van mening dat het sociaal aspect van de theorie belangrijker is. Zo zouden bewoners zich verbonden voelen met een locatie, omdat zij zich verbonden voelen met de andere bewoners; het sociaal netwerk wordt dus gezien als de oorzaak van het ruimtelijk aspect. Low en Altman vatten dit als volgt samen: 'place attachment is in reality attachment to the people who live in that place' (Hummon, 1992, p. 2). Opgemerkt moet worden dat de mate van verbondenheid met een locatie deels afhankelijk is van in hoeverre sprake is van een sociaal en een ruimtelijk verbondenheid; bewoners voelen zich sociaal meer verbonden met een lokaal gebied, zoals de eigen buurt. Daartegenover voelen zij zich relatief meer ruimtelijk verbonden met grotere schaalniveaus, zoals de stad.

Er zijn drie redenen waarom bewoners zich verbonden voelen met hun leefomgeving (Scannell & Gifford, 2010). Ten eerste gaat het om de mate van het veiligheidsgevoel; een hoge mate van verbondenheid resulteert in bewoners die zich veilig voelen in hun eigen leefgebied. Hierbij moet de subjectieve veiligheid gezien worden als een belangrijke behoefte van bewoners, omdat het bijdraagt aan de leefbaarheid van een buurt. Ten tweede raken bewoners verbonden aan hun leefgebied, als deze hen helpt en bijdraagt bij het bereiken van hun levensdoelen. Hierachter zit het psychologisch proces dat men relatief makkelijker een doel kan bereiken, mits hij/zij zich veilig voelt en daarmee de cognitieve ruimte en vrijheid ervaart om zichzelf te ontwikkelen. De laatste reden heeft betrekking met de mate waarin een gemeenschap gevormd wordt in een gebied; zoals eerder aangegeven, voelen bewoners zich meer verbonden met een gebied als zij onderdeel zijn van een sociaal netwerk in dat gebied.

2.2.3 Ontwikkeling van ruimtelijke identiteiten

Volgens de theorie van Speller, Lyons en Twigger-Ross (2002) zijn ruimtelijke identiteiten van mensen het gevolg van twee processen, namelijk *distinctiveness* en *continuity*; deze termen zorgen voor de vorming, het behoud en de voortzetting van de ruimtelijke identiteiten. Met de eerstgenoemde term gaat het om de mate waarin mensen zich identificeren met een bepaalde groep; deze kan binnen een place zijn, zoals een buurt. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de eigen groep en de mensen die buiten deze groep vallen of tot een andere groep behoren. Deze eigen groep maakt het voor mensen mogelijk dat zij zich relatief veiliger voelen

binnen een bepaald gebied en daarmee zich identificeren met deze groep en ook de ruimtelijke omgeving. De continuïteit focust op het tijdsinterval van de ruimtelijke identiteiten; er moet een connectie zijn met het verleden, de huidige tijd en de toekomst van deze identiteiten. Zo moeten de mensen binnen een bepaalde *place*, zoals een buurt, zich kunnen identificeren met de ruimtelijke identiteiten die in het verleden aanwezig waren. De afwezigheid van deze continuïteit wordt door mensen vaak negatief ervaren. Dit houdt echter niet in dat er geen sprake mag zijn van verandering; mensen ervaren deze minder negatief, mits zij zich kunnen identificeren met de ruimtelijke identiteiten van het verleden.

2.2.4 Sterkte van ruimtelijke identiteit

Uit de literatuur blijkt dat de mate waarin mensen zich identificeren met een ruimtelijke omgeving, afhankelijk is van enkele factoren, namelijk sociaal-demografische, sociale en fysieke (Lewicka, 2011). Bij de sociaal-demografische factoren blijkt dat de lengte van verblijf in een ruimtelijke omgeving de meest invloedrijke factor is. De lengte dat iemand heeft gewoond in een ruimtelijke omgeving bepaalt in zekere mate in hoeverre iemand zich identificeert met een ruimtelijke omgeving (Lewicka, 2011). Opvallend is dat de vorming van een ruimtelijke identiteit, de mate van verbondenheid, al binnen de eerste vijf jaar plaatsvindt (Harlan, 2005). Het is echter voor het behoud van het ruimtelijk aspect van een identiteit belangrijk dat een persoon een geruime tijd blijft wonen in dezelfde locatie. Als oorzaak wordt hiervoor wordt gegeven dat deze persoon meerdere leeftijdsfase doorbrengt in deze ruimtelijke omgeving, wat ertoe leidt dat het ruimtelijke aspect van de identiteit onder meerdere omstandigheden stand weet te houden. De tweede sociaal-demografische factor is de leeftijd van een persoon; kinderen en ouderen voelen zich relatief meer verbonden met een locatie, waarbij hun ruimtelijke identiteit sterker is (Lewicka, 2011). Vergeleken met deze twee groepen, is de mate van ruimtelijke identiteit onder jongeren, jongvolwassenen en volwassenen relatief minder sterk. Dit wordt verklaard door de mate van mobiliteit; hoe vaker iemand tijd doorbrengt in andere gebieden, zowel korte als langere tijdsperiodes, hoe minder iemand zich identificeert met een ruimtelijke omgeving. De laatste sociaal-demografische factor is het opleidingsniveau; er bestaat een bijna lineair verband tussen het opleidingsniveau en de mate van het ruimtelijk aspect van een identiteit (Lewicka, 2011). Volgens Hidalgo en Hernandez (2001) hangt de mate van ruimtelijke identiteiten van mensen ook af van hun geslacht; vrouwen hebben relatief een sterkere ruimtelijke identiteit, waarbij zij zich meer verbonden voelen met het gebied waar zij wonen.

De sociale factor gaat voornamelijk om de sociale netwerken die aanwezig zijn in een ruimtelijke omgeving, en de mate waarin iemand betrokken is bij deze netwerken (Lewicka, 2011). Bewoners met zowel sterke als zwakke relaties binnen deze sociale netwerken identificeren zich relatief meer met de ruimtelijke omgeving. Vice versa geldt dit voor mensen waar deze relaties ontbreken of zwakker zijn; zij voelen zich relatief minder verbonden met hun ruimtelijke omgeving en identificeren zich hier minder mee. Bij deze relatie moet opgemerkt worden dat het twee kanten opgaat; mensen hebben een sociaal netwerk in een locatie, omdat zij zich ruimtelijk identificeren. Maar tegelijkertijd kan het hebben van een sociaal netwerk ook ervoor zorgen dat een ruimtelijke identiteit ontstaat; deze identiteit kan dus zowel een gevolg als een oorzaak zijn.

De mate waarin mensen zich identificeren met hun ruimtelijke omgeving, hangt af van hun persoonskenmerken en hun denkwijzen. Zo blijkt dat mensen die stedelijke ruimtelijke omgevingen positief ervaren, zich relatief meer identificeren met deze ruimtelijke omgeving, waardoor de mate van hun ruimtelijke identiteiten sterker is. Deze groep mensen wordt aangeduid als *urbanophilic* (Lewicka, 2011). Vice versa houdt dit ook in dat mensen die stedelijke ruimtelijke omgevingen negatief ervaren, de *urbanophobics*, een relatief minder sterkere ruimtelijke identiteit hebben en zich juist meer identificeren met hun sociale omgeving.

Het laatste factor zijn de fysieke factoren (Lewicka, 2011). Hierbij komt naar voren dat deze belangrijk zijn voor de mate waarin de bewoners tevreden zijn met hun fysieke omgevingen; hoe hoger deze tevredenheid, hoe meer zij zich identificeren met deze omgevingen. Eén van de belangrijkste factoren is in hoeverre sprake is van functiescheiding binnen een gebied. Bewoners kunnen zich relatief meer identificeren met hun ruimtelijke omgeving, als op loopafstand meerdere voorzieningen aanwezig zijn. Hierbij komt naar voren dat de scheiding van functies een negatieve invloed heeft op de mate van ruimtelijke identificatie van de bewoners. Een ander belangrijke indicatie zijn de grenzen van de *place*. Hierbij geldt dat een duidelijke afbakening van een gebied, welke tevens al relatief lang bestaat, ervoor zorgt dat mensen zich meer gaan identificeren met het gebied.

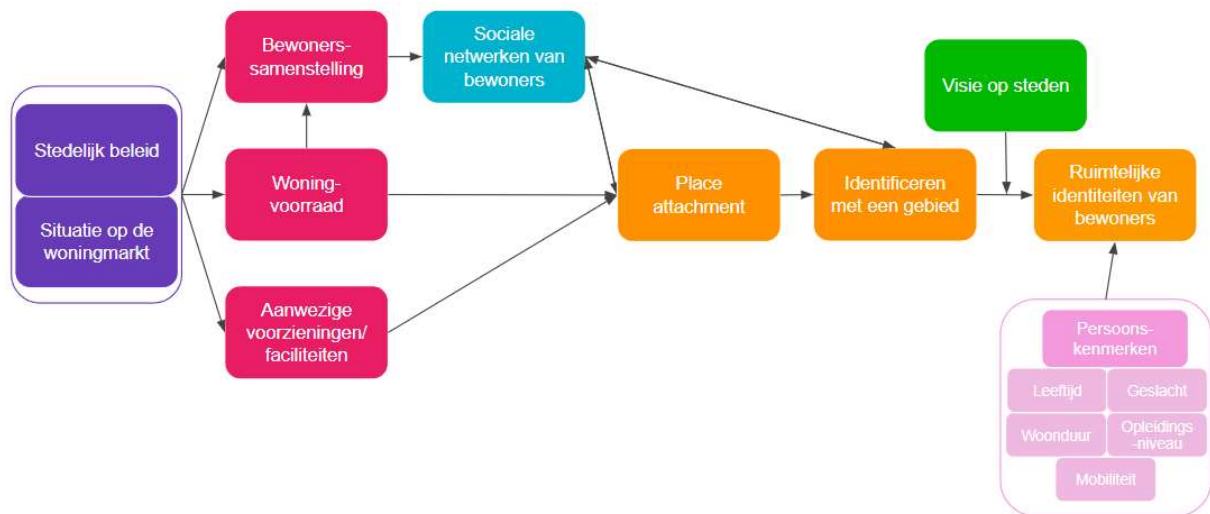
2.3 Verandering van ruimtelijke omgevingen en de ruimtelijke identiteiten

Volgens de theorie van Proshansky is het ruimtelijk element een onderdeel van de identiteiten van mensen. Een proces dat centraal staat in dit onderzoek is de invloed van ruimtelijke veranderingen op de ruimtelijke identiteiten van mensen. Proshansky zegt het volgende over de relatie tussen deze twee concepten: "If, as already suggested, both physical settings and people change, then it is clear that the place identity of the individual is a changing as well as enduring structure, which is also true of course of the person's self-identity" (Speller, Lyons & Twigger-Ross, 2002, pp. 3). Hierbij zijn er verschillende manieren waarop deze invloed plaats kan vinden. Zo hechten bewoners waarde aan de ruimtelijke ordening en indeling van een gebied. Deze symbolische betekenissen spelen een belangrijke rol bij de vorming en het behoud van de ruimtelijke identiteiten van mensen. Dynamiek in de continuïteit kan hierbij twee gevolgen hebben (Lees, Slater & Wyly, 2008). Bij teveel veranderingen van de ruimtelijke omgeving houden de bewoners juist relatief meer vast aan hun 'oorspronkelijke' ruimtelijke identiteit. Daartegenover kan het ook zijn dat mensen juist de locatie, in oorspronkelijke vorm, irrelevant beginnen te vinden, waarbij zij hun oorspronkelijke ruimtelijke identiteit loslaten; dit proces wordt *dislocation* genoemd. Een opvallend subonderdeel van deze ruimtelijke veranderingen zijn de architectonische aanpassingen van voornamelijk de woningen in een gebied. Hierbij moet gedacht worden aan de renovaties en vernieuwingen van oude gebouwen in het gebied; meer impact zal plaatsvinden als de oudere woningen volledig gesloopt worden, waarbij compleet nieuwe gebouwen gebouwd worden. De esthetiek verandert hiermee; volgens Lees, Slater & Wyly (2008) is dit een indicatie dat de lifestyles binnen het veranderde gebied zullen veranderen, aangezien deze nieuwe esthetiek zal resulteren in een andere bewonerssamenstelling.

2.4 Conceptueel model

Zoals al uit het theoretisch kader naar voren kwam, beïnvloedt het gentrificatieproces, via haar sociale en ruimtelijke gevolgen, de ruimtelijke identiteiten van de bewoners. Om de relatie tussen het gentrificatieproces en ruimtelijke identiteiten van bewoners schematisch weer te kunnen geven, is deze geplaatst in een conceptueel model.

Figuur 2: Het conceptueel model

Om te begrijpen in hoeverre, en óf, sprake is van gentrificatie moet eerst gekeken worden welke externe factoren invloed hebben. Marcuse (1985) geeft hierbij aan dat dit het stedelijk beleid is en de situatie op de woningmarkt; deze zijn in het paars weergegeven. Het stedelijk beleid beïnvloedt namelijk de processen die samen onderdeel zijn van het gentrificatieproces, namelijk een verandering van de bewonerssamenstelling van een gebied, verandering van de woningvoorraad en de veranderingen in de aanwezige voorzieningen/faciliteiten binnen een gebied. Deze onderdelen van het gentrificatieproces zijn in het donkerroze weergegeven. Hierbij heeft de woningvoorraad invloed op welke socio-economische klasse van de bewoners worden aangetrokken, waardoor de woningvoorraad de bewonerssamenstelling beïnvloedt. Het laatstgenoemde heeft daarnaast invloed op de aanwezige sociale netwerken van de bewoners.

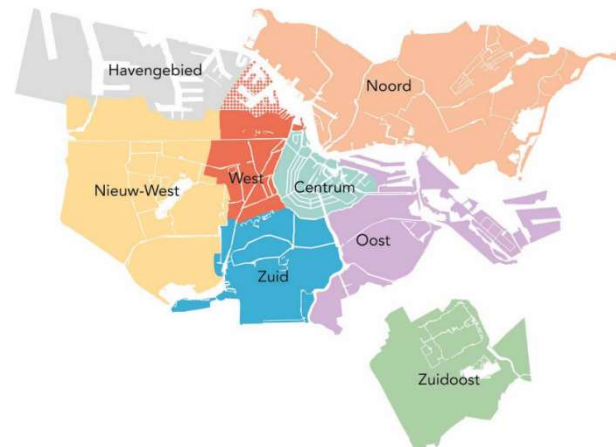
Zoals uit het theoretisch kader naar voren kwam, bestaat een ruimtelijke identiteit van mensen uit meerdere onderdelen, waarbij de identificatie met een gebied het belangrijkste is. Hierbij wordt de mate van identificatie met een gebied sterk bepaald door de mate waarin bewoners zich verbonden voelen met hun leefomgeving. De sociale en ruimtelijke gevolgen van het gentrificatieproces heeft invloed op de mate waarin bewoners zich verbonden voelen met een gebied. Volgens Grauman (1983) zijn ruimtelijke identiteiten het product van de identificaties van bewoners met een gebied. Deze wordt echter wel beïnvloedt door de ervaringen van bewoners met steden; deze kan zowel positief, *urbanophilic*, als negatief zijn, namelijk *urbanophobic* (Lewicka, 2011).

De ruimtelijke identiteiten van personen worden echter beïnvloedt door de eigen persoonskenmerken, namelijk leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, woonduur en de mate van mobiliteit. Behalve de externe stedelijke processen kunnen deze persoonskenmerken de ruimtelijke identiteiten van mensen sterk bepalen. Hierdoor is het belangrijk om te onderscheiden in hoeverre de ruimtelijke identiteiten van mensen beïnvloed worden door de eigen persoonskenmerken of externe stedelijke processen.

3. Onderzoeksgebied

Amsterdam Nieuw-West is één van de acht stadsdelen van de gemeente Amsterdam en omvat de wijken De Aker, Sloten, Nieuw-Sloten, Geuzenveld, Slotermeer, Osdorp, Slotervaart en De Sloterdijken. In het stadsdeel wonen anno 2022 161.000 inwoners, waarmee de meeste Amsterdammers in Nieuw-West wonen (OIS Amsterdam, 2022a). De geschiedenis van het stadsdeel is relatief nieuw; het werd ontworpen in 1934 door Cornelis van Eesteren toen hij het Algemene Uitbreidingsplan creëerde (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2016). De verwachting was destijds dat het bevolkingsaantal sterk zou stijgen tijdens de eeuwwisseling, met als gevolg een hoge nood aan woningen. Kenmerkend aan de schetsen voor Nieuw-West waren midden- en hoge flatgebouwen. De woonwijken moesten daarbij bestaan uit veel open ruimten met groen.

Figuur 3: Ligging van de stadsdelen van Amsterdam

Bron 2: Omgevingsvisie Amsterdam 2050, 2021

3.1 Huidige situatie en problematiek

Hedendaags bestaat de woningvoorraad uit Nieuw-West uit deze naoorlogse woningen, welke gebouwd zijn tussen 1951 en 1965. Alhoewel de woningen met een vooruitstrevende en moderne ideologie getekend zijn, wijkt de huidige situatie van het stadsdeel af. Door de economische crisis tussen 2008 en 2010 is het beloofde onderhoud van de woningen nooit waargemaakt (Gemeente Amsterdam, 2022). Als gevolg van het ontbrekende onderhoud, verkeert een groot gedeelte van de woningen in een niet-onderhouden staat. Daarnaast is sprake van een mismatch tussen de type woningen en de bewonerssamenstelling. Zo kennen de wijken in Nieuw-West voornamelijk grote gezinnen, waarvoor de huidige woningen te krap zijn. Tevens worden de woningen bewoond door de eerste generatie bewoners, die onderhand senioren zijn; de woningen zijn voor hen te ruim. Voor de relatief grote groep (jong)volwassenen zijn maar beperkte woningen beschikbaar, waardoor de vraag naar woningen groot is. De situatie van de woningvoorraad is echter niet de enige heersende problematiek in Nieuw-West, maar één van de velen.

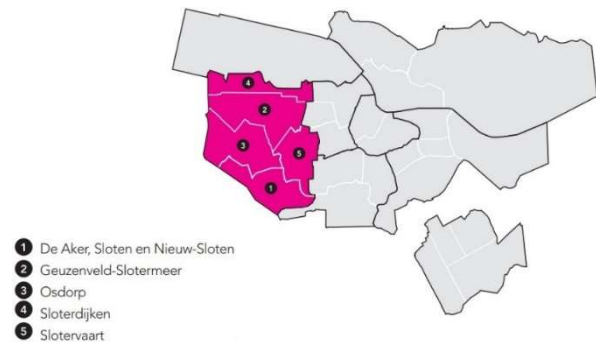
In Nieuw-West is namelijk sprake van een concentratie van bewoners uit de lagere socio-economische klassen (Gemeente Amsterdam, 2022). De oorzaak hiervan is dat een groot gedeelte van de woningvoorraad bestaat uit sociale huurwoningen, welke in handen zijn van de woningcorporaties. Deze concentratie brengt echter sociale, economische en maatschappelijke problemen met zich mee. In Nieuw-West is sprake van een opvallend hoog percentage criminaliteit gerelateerde incidenten; het meest extreme hiervan is de aanwezigheid van de (inter)nationale drugshandel. Alhoewel de criminaliteitscijfers de afgelopen jaren gedaald zijn, is dit niet terug te zien in de veiligheidsgevoel index van de bewoners; zij voelen zich buitenproportioneel relatief onveilig vergeleken met de statistieken.

Hierbij moet echter opgemerkt worden dat er grote verschillen zitten tussen de wijken in Nieuw-West (Gemeente Amsterdam, 2022). Wijken zoals Geuzenveld en Slotermeer doen het voornamelijk slecht in de statistieken, waarbij sociaal-maatschappelijke problemen aanwezig zijn. In tegenstelling tot deze wijken, wordt Nieuw-Sloten niet gezien als een achterstandswijk.

3.2 Gemeentelijk beleid Amsterdam Nieuw-West

De gemeente Amsterdam (2021) heeft voor de komende decennia een nieuw gemeentelijk beleid geïntroduceerd, namelijk de Omgevingsvisie 2050. Eén hoofdonderdeel van deze visie is de 'Meerkernige Ontwikkeling'. Met dit beleid wil de gemeente de druk op het centrum en de buurten binnen de A10 ontlasten, waarbij de overige stadsdelen, waaronder Nieuw-West, de druk moeten overnemen. Het resultaat hiervan is volgens de gemeente dat Nieuw-West een compleet en compact stedelijk gebied wordt, waarbij innovatie een speerpunt is.

Figuur 4: De ligging van de wijken van Nieuw-West in Amsterdam

Bron 3: Gemeente Amsterdam, 2019a

Verdichting en kwaliteit zijn de sleutelwoorden: met meer bewoners en ruimte voor bedrijvigheid is er meer draagvlak voor winkels, horeca en voorzieningen met uitstraling. (...) Stadsdeelcentra Osdorpplein (...) zijn straks grootstedelijke stadscentra met bijbehorende aantrekkingskracht, elk met een eigen gezicht: met meer kernen krijgt Amsterdam meer smoel. (Gemeente Amsterdam, 2021, p. 17)

De Omgevingsvisie 2050 heeft voor Nieuw-West drie doelen, namelijk het realiseren van een economisch krachtig en zelfstandig stadsdeelcentrum, grootschalig vernieuwingsplannen, waaronder nieuwbouw, en het differentiëren van het sociaal leven (Gemeente Amsterdam, 2021). Volgens de gemeente is er ruimte voor groei in de naoorlogse wijken van Nieuw-West, waarbij ingezet wordt op de verdichting van de woningen; de woonkwaliteit van de leefomgeving, zowel de woningen als de openbare ruimte, staat centraal. Ook wil het gemeentelijk beleid het type woningen differentiëren, waarbij voor verschillende type huishouden gepaste woningen te vinden zijn in Nieuw-West; op deze manier moet het voor de bewoners mogelijk zijn om wooncarrière mogelijk te maken in hun eigen wijk. Het differentiëren van de woningvoorraad in Nieuw-West moet tevens ervoor zorgen dat de bewonerssamenstelling gemixt wordt. Volgens de gemeente is de huidige samenstelling eenzijdig en is sprake van socio-economische segregatie welke leidt tot maatschappelijke problemen, zoals onveilige openbare ruimten (Gemeente Amsterdam, 2021). Als gevolg hiervan vindt de gemeente Amsterdam het belangrijk dat nieuwe bewoners aangetrokken worden naar de wijken van Nieuw-West; hun aanwezigheid wordt bestempeld als verrijking van de huidige situatie.

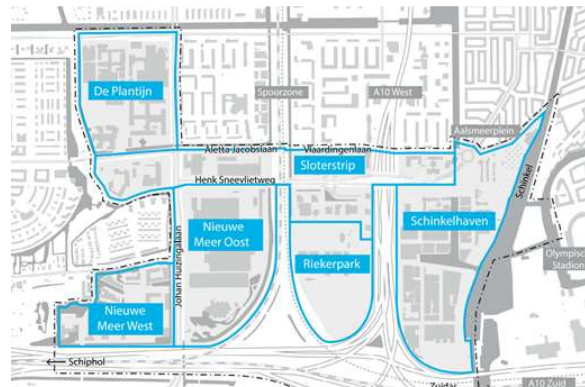
3.2.1 De Aker, Sloten en Nieuw-Sloten

De Aker, Sloten en Nieuw-Sloten zijn de wijken die het socio-economisch gezien relatief goed doen, waarbij de bewoners zich voornamelijk in de midden- en hogere midden-inkomensklasse bevinden (Gemeente Amsterdam, 2019b). Hierbij is maar twintig procent van de woningen in handen van woningcorporaties, wat voor Nieuw-West relatief laag is; voor het stadsdeel bedroeg dit percentage namelijk 48% (OIS Amsterdam, 2022b). Het percentage koopwoningen is daarnaast de afgelopen tien jaar constant gebleven; het bedroeg steeds iets meer dan de helft van de woningvoorraad (OIS Amsterdam, 2022c). Opvallend is dat er buurten zijn waar de concentratie van mensen uit de lagere socio-economische klassen relatief hoog is (Gemeente Amsterdam, 2019b). Door de ruimtelijke segregatie van deze inkomensklassen, is sprake van spanningen en hogere onveiligheidsgevoelens in de openbare ruimten. Als gevolg hiervan wil de gemeente de ruimtelijke omgeving van deze ruimten aanpassen, zodat de ontmoetingen tussen de bevolkingsgroepen gestimuleerd wordt. Hierbij kan gedacht worden aan het herinrichten van de pleinen en het toevoegen van speelplekken voor de kinderen van de wijken.

Schinkelkwartier

Binnen de wijken de Aker, Sloten en Nieuw-Sloten is er één grootschalig nieuwbouwproject, namelijk de bouw van het Schinkelkwartier (Gemeente Amsterdam, 2019a). Deze buurt ligt naast Sloten en grenst aan Amsterdam-Zuid, zoals ook te zien is in figuur 5. In het Schinkelkwartier moeten ruim 11.000 woningen, 800.000 m² aan bedrijfsruimte en 250.000 m² aan maatschappelijke en commerciële voorzieningen gerealiseerd worden. Opvallend hierbij is dat de woningen in het Schinkelkwartier voornamelijk koopwoningen zullen zijn, waarbij de gemeente de omvang van sociale huurwoningen zo laag mogelijk wil houden.

Figuur 5: De ligging van Schinkelkwartier (Schinkelhaven)

Bron 4: Gemeente Amsterdam, z.d.a.

Daarnaast streeft de gemeente Amsterdam ernaar om voornamelijk nieuwe bewoners buiten Nieuw-West aan te trekken. Deze trek naar Nieuw-West is al relatief hoog; de bouw van het Schinkelkwartier zal bijdragen aan een relatief hogere instroom. Als gevolg hiervan zal de bewonerssamenstelling van de wijken de Aker, Sloten en Nieuw-Sloten veranderen, wat een streepdoel van de gemeente Amsterdam is. Het differentiëren van de woningvoorraad, de ruimtelijke ordening en de bewonerssamenstelling, zorgt echter wel voor een paradox; alhoewel de gemeente inzet op vernieuwing, is het tevens een doel om het unieke dorpskarakter van Sloten te behouden. De gemeente Amsterdam wil dit aanpakken door het Schinkelkwartier qua architectuur te laten inpassen in de huidige identiteit van de wijk Sloten.

3.2.2 Geuzenveld en Slotermeer

De wijken Geuzenveld en Slotermeer doen het in de statistieken relatief slecht; een groot deel van de bewoners heeft een kwetsbaar socio-economische status. De wijken bestaan uit zes ontwikkelbuurten, die samen bijna het gehele gebied van de twee wijken omvatten (Gemeente Amsterdam, 2019c). Alhoewel de wijken samen een hoog percentage aan sociale huurwoningen hebben, namelijk 62% in 2021, is de afgelopen zestien jaar wel een daling te zien; in 2005 bedroeg dit percentage namelijk 79% (OIS Amsterdam, 2022d). Opvallend is dat in dezelfde tijdsperiode het percentage koopwoningen relatief constant is gebleven, namelijk steeds tussen de 22% en 25% (OIS Amsterdam, 2022e). Aangezien het aandeel sociale huurwoningen is gedaald terwijl de omvang van het aantal koopwoningen niet is gestegen, kan dit een indicatie zijn van de sloop van de sociale huurwoningen. Daarnaast zijn sinds 2014 de WOZ-waarden gestegen van €154.000 in 2014 tot €279.000 in 2021 (OIS Amsterdam, 2022f). Om de sociale, economische en maatschappelijke problemen in Geuzenveld en Slotermeer aan te pakken, voert de gemeente Amsterdam een groot pakket aan ruimtelijke veranderingen uit. Het doel is hierbij dat ook de lokale bewoners profiteren van de economische groei van de stad Amsterdam.

Ruimtelijke veranderingen

De verdichtingsstrategie van de gemeente Amsterdam zal in de buurten van Geuzenveld en Slotermeer grootschalig toegepast worden. Dit doet de gemeente door twee strategieën (Gemeente Amsterdam, 2019c). Ten eerste worden de woonblokken gerenoveerd die een beschermd stadsgezicht hebben; het gaat hierbij om de woningen die typisch zijn voor de AUP, namelijk midden-hoge gebouwen die tussen veel groen liggen (Gemeente Amsterdam, 2021). Hierbij moet de nieuwbouw qua architectuur passen bij de huidige identiteit en karakter van de buurten van Geuzenveld en Slotermeer. Ook zal het rastervormig stedelijke ordening behouden blijven. Hierbij wordt wel meer ruimte vrijgemaakt voor de leefbaarheid van de openbare ruimte, zoals speelplaatsen voor kinderen, welke tegelijkertijd dienen als ontmoetingsplekken. Deze ruimten worden gewonnen door de omvang van het aantal parkeerplekken drastisch te verminderen. De tweede aanpak is het slopen van de

woonblokken die niet beschermd zijn en de bouw van nieuwe woningen. De gemeente Amsterdam wil op deze manier de woningen moderniseren; dit houdt in dat de nieuwe woningen beter zullen aansluiten op de vraag van de huidige en nieuwe bewoners (Gemeente Amsterdam, 2021). Zo zullen ruimere woningen komen voor de grotere gezinnen en kleinere woningen met voorzieningen, zoals liften, voor senioren en jongeren en studenten. Bij de renovatie en bouw van de woningen wil de gemeente inzetten op het verkleinen van de omvang van het aantal sociale huurwoningen in Geuzenveld en Slotermeer; vooral in de Lodewijk van Deyssebuurt in Slotermeer, moet dit percentage dalen van 90% naar maximaal 60%.

Sociale veranderingen

Eén van de doelen voor de grootschalige renovatie en nieuwbouw is de aanpak van de sociale problemen in Geuzenveld en Slotermeer (Gemeente Amsterdam, 2019c). Op dit moment is namelijk sprake van een relatief grote groep bewoners dat leeft in armoede, welke resulteert in problemen zoals werkloosheid, taalachterstand en psychologische aandoeningen. Door de bewonerssamenstelling te veranderen, waarbij sprake moet zijn van een instroom aan bewoners uit de hogere socio-economische klasse, hoopt de gemeente Amsterdam dat de huidige bewoners zullen profiteren van de aanwezigheid van de nieuwe groep bewoners. Wel moet opgemerkt worden dat de gemeente Amsterdam de 'Sociaal Plan'-strategie toepast bij het realiseren van nieuwbouw in Geuzenveld en Slotermeer (Gemeente Amsterdam, 2021). Deze strategie geeft de huidige bewoners het terugkeerrecht; bewoners van de woningen die gesloopt worden, worden begeleid bij het zoeken naar een passende woning, mits deze beschikbaar zijn. Ook mogen zij, nadat zij tijdelijk elders moesten wonen, terugkeren naar de nieuwbouwwoningen, mits deze beschikbaar zijn in hun prijsklasse.

3.2.3 Slotervaart

Slotervaart is een wijk dat bekend staat om het voormalig ziekenhuis en de ligging aan het Sloterplas. Tot twaalf jaar geleden bestond net iets meer dan de helft van de woningen uit sociale huurwoningen, namelijk 56% (OIS Amsterdam, 2022g). Sindsdien is dit percentage gedaald naar 44,5% in 2021. Opvallend is dat deze percentages relatief overeenkomen met het gemiddelde van de stad Amsterdam. Het percentage koopwoningen is de afgelopen twaalf jaar constant gebleven, waarbij het hoogst percentage 24% bedroeg en het laagste 20% (OIS Amsterdam, 2022h). Wel is het percentage particuliere huurwoningen gestegen van 22,6% in 2011 naar 35,5% in 2021 (OIS Amsterdam, 2022i). Vanwege de relatief grote omvang van leegstand in Slotervaart en beschikbare ruimte voor nieuwe woningen, zullen de ruimtelijke veranderingen in Slotervaart voornamelijk plaatsvinden in drie gebieden en nieuwbouwprojecten. Het gaat hierbij om de Jacob Geelbuurt, het gebied rondom het voormalige ziekenhuis het Medisch Centrum Slotervaart en de Plesman Plaza. De gemeente heeft deze drie locaties aangewezen, omdat de huidige voorzieningen niet meer passen bij de behoeften van zowel de huidige bewoners, als de potentiële toekomstige bewoners.

Jacob Geelbuurt

Een deel van de bevolking van de wijk Slotervaart behoort tot de lagere inkomensklasse, namelijk 19% (OIS Amsterdam, 2022j). Deze groep is voornamelijk geconcentreerd in één wijk, namelijk de Jacob Geelbuurt (Gemeente Amsterdam, 2019d). Dit is tevens een wijk waar relatief veel sociale, economische en maatschappelijke problemen aanwezig zijn. De gemeente Amsterdam heeft voor de buurt zowel renovatie- als nieuwbouwprojecten aangewezen om de huidige problematiek tegen te gaan. Een belangrijk aspect binnen de buurt is het ontstaan van een mix tussen koop- en sociale huurwoningen. Een deel van de woningen dat beschermd stadsgezicht is, wordt gerenoveerd door de woningcorporaties. De woningen waar geen beperkingen voor gelden, worden gesloopt. In plaats van deze woningen worden op grote schaal nieuwe woningen gebouwd; de gemeente verwacht tot bijna duizend nieuwe woningen te bouwen in de Jacob Geelbuurt (Gemeente Amsterdam, 2019d). Deze nieuwe woningen zullen bijdragen aan een gemixte bewonerssamenstelling, waarbij voor zowel de middenklasse als de hogere middenklasse woningen beschikbaar gesteld worden.

Voormalig MC Slotervaart-terrein

Met het faillissement van het voormalige MC Slotervaartziekenhuis is het relatief groot gebied in Slotervaart leeg komen te staan. Volgens de gemeente Amsterdam is het binnen het kader van verdichting een geschikte locatie om grootschalig nieuwe woningen te realiseren (Gemeente Amsterdam, 2019d). Rondom het ziekenhuisgebouw worden ongeveer zevenhonderd nieuwe woningen gebouwd. Het architectenbureau dat het gebied opgekocht heeft, wil de '40-40-20'-regel toepassen; de meerderheid van de woningen moet bestemd zijn voor de lagere- en middenklasse. Ook wil het bureau het voormalig ziekenhuis deels beschikbaar stellen voor bewoners met speciale behoeften; hierbij kan gedacht worden aan mensen die zorg nodig hebben. Doordat de lagere verdiepingen van het gebouw gebruikt worden door verschillende zorgklinieken, kan dit project en deze vorm van wonen, gerealiseerd worden.

Plesman Plaza

Voor het nieuwbouwproject 'Plesman Plaza' worden bijna vierhonderd nieuwe woningen gerealiseerd (Gemeente Amsterdam, z.d.b). Het gaat hierbij om zowel appartementen in woontorens, als woningen in woonblokken. Hierbij is echter niet bekend hoe de verdeling naar eigenschap zal zijn en in welk huur- en koopsegment de woningen zullen vallen. Om plaats te maken voor de nieuwbouwprojecten, worden de huidige kantoorpanden gesloopt. De gemeente wil alleen het monument, de KPN-telefooncentrale, behouden; deze zal dienstdoen als kantoorruimte en niet-commerciële voorzieningen, zoals een openbaar bibliotheek.

3.2.4 Osdorp

Door de gemeente Amsterdam wordt Osdorp gezien als de plek waar de nieuwe bewoners van Amsterdam zich moeten vestigen (Gemeente Amsterdam, 2019e). Als gevolg hiervan staan de vernieuwingsplannen van Osdorp in het teken van het verbeteren van de imago-problemen. Dit wordt gedaan door de huidige identiteiten van de buurten te vernieuwen, zodat deze niet meer geassocieerd worden met socio-economische en maatschappelijke problemen. Opmerkelijk aan de statistieken van Osdorp is dat het percentage koopwoningen, sociale huurwoningen en particuliere woningen de afgelopen twaalf jaar relatief constant is gebleven. De eerstgenoemde categorie kent een stijging van 3,2%, van 26,6% in 2011 en 29,8% in 2021 (OIS Amsterdam, 2022k). Het percentage sociale huurwoningen is met ongeveer 10% gedaald tussen 2011 en 2021, waarbij het in 2021 52,8% bedroeg (OIS Amsterdam, 2022l). De omvang van de particuliere huurwoningen is tevens relatief gebleven, met een stijging van ongeveer 6% tussen 2011 en 2021; in 2021 was de omvang 17,45% (OIS Amsterdam, 2022m). Twee grootschalige projecten in Osdorp, de renovatie van de Wildemanbuurt en de transformatie van Osdorpplein, moeten zorgen voor een prettig vestigingsklimaat voor nieuwe bewoners uit de hogere inkomensklassen (Gemeente Amsterdam, 2019).

De Wildemanbuurt

De Wildemanbuurt in Osdorp is een buurt waar de sociale, economische en maatschappelijke problemen in grote omvang aanwezig zijn (Gemeente Amsterdam, 2019e). De buurt kampt met hoge criminaliteitscijfers, een relatief hoog onveiligheidsgevoel, veel armoede en een lage waardering van de woonomgeving door de bewoners. De gemeente Amsterdam wil de problemen in de Wildemanbuurt oplossen door renovatie- en nieuwbouwprojecten (Gemeente Amsterdam, z.d.c). Zo wordt een groot gedeelte van de woonblokken gerenoveerd; hierbij moet echter opgemerkt worden dat alleen de gevels van de woningen worden vernieuwd. Een deel van de sociale huurwoningen wordt gesloopt; het gaat hierbij om woonblokken waarvan de status relatief slecht is, waardoor de woningcorporatie het een beter idee vond om deze te slopen en nieuwe woningen te bouwen. De nieuwe woningen zullen gemixt zijn qua woonvorm- en eigenaarschap; ongeveer de helft van de nieuwe woningen zal bestaan uit middeldure huurwoningen.

Osdorpplein

De gemeente Amsterdam wil het karakter en de ruimtelijke omgeving van Osdorpplein veranderen; het plein moet dienstdoen als het centrum van Nieuw-West (Gemeente Amsterdam, z.d.e). De bewoners van het stadsdeel moeten in al hun behoeftes voorzien worden in Osdorpplein. Om dit te realiseren, heeft de gemeente voor het gebied nieuwe plannen opgesteld, die samen moeten zorgen voor de volledige transformatie van het centrale plein van Osdorp. Op het plein worden de huidige voorzieningen, zoals een deel van de winkels en het stadsloket, gesloopt; in plaats hiervan komen twee nieuwbouwprojecten die samen zeshonderd nieuwe appartementen moeten opleveren (Gemeente Amsterdam, 2019e). Dit zijn voornamelijk relatief kleinere middeldure huurwoningen en deels koopwoningen.

4. Methoden

In dit onderzoek staan de ruimtelijke identiteiten van de bewoners van Nieuw-West centraal en wordt onderzocht in hoeverre deze beïnvloed worden door veranderingen in het stadsdeel, namelijk het gentrificatieproces. Hierbij staan dus persoonlijke ervaringen en (sociale) structuren centraal (Paasi, 2013). Volgens Winchester en Rofe (2016) vormen deze twee onderzoeksonderwerpen de basis voor kwalitatief onderzoek, waardoor ervoor is gekozen om dit onderzoek uit te voeren aan de hand van kwalitatieve onderzoeksmethoden. Tevens zorgt deze methode ervoor dat meer inzicht verkregen kan worden in de ervaringen van de bewoners; immers, uit literatuur blijkt dat de ruimtelijke identiteiten gevormd worden aan de hand van hoe bewoners hun leefomgeving ervaren (Bryman, 2016; Speller, Lyons & Twigger-Ross, 2002). Om de hoofd- en deelvragen te kunnen beantwoorden, is gekozen om de respondenten te interviewen; deze zullen dienen als een middel om te onderzoeken in hoeverre de theorieën in het theoretisch kader overeenkomen met de antwoorden van de respondenten (Dunn, 2016). Hierbij is het interviewen een geschikte methode; het biedt de mogelijkheid om door te vragen naar achterliggende keuzes en ervaringen van respondenten.

4.1 Interviewgide

Voor dit onderzoek is één doelgroep onderzocht, namelijk een groep bewoners uit het stadsdeel Nieuw-West in Amsterdam. Om de beweegredenen van de bewoners diepgaand te kunnen onderzoeken, is ervoor gekozen deze respondenten te interviewen aan de hand van een semigestructureerd interviewgide. Zo blijkt uit literatuur dat het gentrificatieproces uiteenlopende invloeden kan hebben op de ruimtelijke identiteiten van bewoners (Lees, Slater & Wyly, 2008). Vanwege deze variatie is voldoende flexibiliteit belangrijk tijdens het interviewen van de bewoners; op deze manier wordt de kans op beïnvloeding van de antwoorden beperkt en kan geanticipeerd worden op de gegeven antwoorden van de respondenten. Om de semigestructureerde interviews te kunnen afleggen, is een interviewgide opgesteld. Het gaat hierbij om een lijst met vragen die betrekking hebben tot de relevante concepten binnen dit onderzoek (Bryman, 2016).

Om de vragen van de interviewgide op te stellen, is gekozen voor een piramidestructuur (Dunn, 2016). De interviews zijn begonnen met relatief simpele vragen. Op deze manier kregen de respondenten de mogelijkheid en de tijd om zich op hun gemak te voelen. Door eerst deze vragen te behandelen, ging de spanning voor de respondenten relatief snel weg, waardoor zij de overige vragen op hun gemak konden beantwoorden. Kenmerkend voor een interview met een piramidestructuur is dat de vragen met betrekking tot ervaringen en emoties gesteld worden in het middenstuk en het einde van het interview. De kans bestaat dat respondenten het relatief moeilijk vinden om over hun emoties te praten. Echter, doordat de spanning van de respondenten relatief minder was door de gekozen structuur, werd relatief makkelijk gesproken over deze emoties.

De opgestelde vragen hebben tijdens de interviews gediend als een rode draad; ze boden houvast voor een gestructureerd interview, zodat de onderzoeker wist dat de belangrijkste concepten behandeld waren. Dit betekent echter niet dat alle vragen bij alle respondenten gesteld zijn. Zo zijn er interviews geweest waarbij enkele vragen overgeslagen zijn; zij waren bijvoorbeeld niet relevant voor het verhaal van de respondent, of de respondent had deze in zijn/haar verhaal al beantwoord. Het tegenoverstelde is ook gebeurd; in enkele interviews zijn juist vragen gesteld die niet opgenomen waren in de interviewgide. De gestelde vragen waren belangrijk om de context van het verhaal en de bijhorende beweegredenen van de respondenten beter te begrijpen. Op deze manier werd telkens overwogen welke vragen relevant waren om tot een relatief compleet interview te komen, wat tevens het voordeel is van een semigestructureerd interview (Bryman, 2016).

4.1.1 Opzet interviewgide

De interviewgide is verdeeld in drie delen. In het eerste gedeelte staan de vragen rondom ethiek. Het middenstuk van het interview gaat over de vragen die relevant zijn voor het theoretisch gedeelte, namelijk de mate waarin de respondenten zich identificeren met Nieuw-West, in hoeverre zij veranderingen ervaren in het stadsdeel en of zij een verandering ervaren met betrekking tot hun ruimtelijke identiteit. Het derde deel vormt de afronding van het interview. Globaal bestaat de interviewgide uit drie kolommen, zoals ook te zien is in bijlage 1; de eerste kolom gaat over de algemene concepten, zoals deze voortkomen uit de deelvragen en het theoretisch kader; deze zijn vervolgens verder onderverdeeld in sub concepten, welke te vinden zijn in de tweede kolom. In het derde kolom staan de vragen genoteerd.

Ethische kwesties en persoonsgegevens

Het eerste gedeelte van de interviewgide heeft betrekking op ethische kwesties, zoals de waarborging van de privacy van de respondenten. Hierbij kan gedacht worden aan vragen met betrekking tot het verstrekken van toestemming bij het maken van een spraakopname van het interview. Tevens is gevraagd of de respondenten akkoord gingen met het gebruiken van de persoonsgegevens bij het dit onderzoek. Qua persoonlijke informatie zijn alleen de leeftijd, hoogst genoten opleiding, woonlocatie- en duur, geslacht en hun dagelijkse bezigheid meegenomen. Uit literatuur blijkt dat de ruimtelijke identiteiten van bewoners deels afhangt van hun leeftijd; kinderen, jongeren en ouderen hebben een relatief sterkere ruimtelijke identiteit ten opzichte van volwassenen (Lewicka, 2011). Hetzelfde geldt ook voor geslacht en opleiding; vrouwen en hoger opgeleiden identificeren zich relatief meer met hun leefomgeving dan mannen en praktisch opgeleiden (Hidalgo en Hernandez, 2001; Lewicka, 2011). Tevens blijkt uit de literatuur dat de ruimtelijke identiteit van bewoners vijf jaar na hun verhuizing gevormd wordt in hun nieuwe leefomgeving; de jaren daarop dienen voor het behoud en versterken van de ruimtelijke identiteit (Harlan, 2005). Bij de vraag naar mobiliteit is gevraagd wat de dagelijkse bezigheden van de respondenten zijn en waar deze plaatsvinden; de mate van mobiliteit bepaalt namelijk in zekere mate hoeveel tijd iemand doorbrengt in de eigen leefomgeving en in hoeverre zij dit gebied vergelijken met andere gebieden (Lewicka, 2011).

Identificatie met Nieuw-West

Uit de bestaande literatuur blijkt dat de identificatie met het leefgebied bepaald wordt door enkele factoren, zoals hun verbindingsgevoel met hun leefomgeving, hun sociale netwerken in deze omgeving, mate van trotsgevoelens en hoe zij hun leefomgeving beschrijven; het laatstgenoemde kan namelijk zowel positief als negatief zijn. Om het verbindingsgevoel met Nieuw-West te kunnen onderzoeken, is aan de respondenten gevraagd waar uit Amsterdam zij kwamen. Volgens Hidalgo en Hernandez (2001) is dit een simpele, maar effectieve manier om te testen tot welk gebied mensen zich verbonden voelen. Vervolgens is de vraag gesteld hoelang een respondent al in Nieuw-West woont; de lengte van de woonduur is namelijk bepalend bij de vorming en behoud van een ruimtelijke identiteit (Lewicka, 2011). Tevens is bij deze vraag het verhuisgedrag van de respondent bekeken; aangezien een stadsdeel het onderzoeksgebied is van dit onderzoek, was het voor respondenten in de onderzoeksgroep mogelijk dat zij in meerdere wijken of buurten binnen Nieuw-West gewoond hebben. Om de mate van verbindingsgevoel te kunnen onderzoeken, is tevens gevraagd of de respondenten op een kaart van Amsterdam de grenzen van het stadsdeel Nieuw-West kunnen tekenen; duidelijke afbakening van een gebied zorgt namelijk voor een sterker ruimtelijke identiteit (Lewicka, 2011). Samenhangend met dit onderdeel, is aan de respondenten gevraagd of zij de wijken van Nieuw-West kunnen opnoemen, zodat de mate van kennis omtrent Nieuw-West onderzocht kon worden. Uit het theoretisch kader kwam veelvuldig naar voren dat de aanwezigheid, of de afwezigheid, van een sociaal netwerk in een leefgebied voor een groot gedeelte de ruimtelijke identificatie van bewoners beïnvloedt (Hummon, 1992; Macdonald, 1997; Scannell & Gifford, 2010; Lewicka, 2011). Zo bestaan de ruimtelijke identiteiten van bewoners gedeeltelijk uit een sociaal aspect, namelijk de mate van contact met andere bewoners. Om de omvang van de sociale netwerken van de respondenten in kaart te kunnen

brengen, en de bijhorende sterke en zwakke contacten, is aan de onderzoeksgroep gevraagd of zij hun buurtbewoners kunnen beschrijven en hoe hun contacten met hen zijn. Tevens is gevraagd of hun naasten, zoals familieleden en vriendin, tevens in Nieuw-West wonen. De derde indicator van een ruimtelijke identiteit is in hoeverre bewoners een stedelijke omgeving positief of negatief ervaren en hoe zij deze leefomgeving beschrijven (Lewicka, 2011). Om dit te kunnen testen, is aan de respondenten gevraagd of zij Amsterdam als stad, Nieuw-West als stadsdeel en hun eigen woonwijk kunnen beschrijven. Een bijhorende vraag had betrekking op de vraag of er aspecten zijn aan Nieuw-West die de bewoners eventueel zouden willen veranderen; deze vraag diende als extra ondersteuning bij de eerstgenoemde drie beschrijvende vragen. De mate van identificatie met Nieuw-West werd afgerond met het meten in hoeverre de bewoners trots zijn op hun stadsdeel.

Ervaring gentrificatieproces

Bij het gentrificatieproces gaat het om economische, sociale, culturele en ruimtelijke veranderingen die zich voordoen wanneer de bewoners- en woningsamenstelling van buurten en wijken veranderen (Lees, Slater & Wyly, 2008). De vragen binnen dit subonderdeel zijn relatief open en flexibel gelaten, zodat de kans op beïnvloeding van de antwoorden van de respondenten zo veel mogelijk te beperken (Bryman, 2016). Als gevolg hiervan is alleen gevraagd of de respondenten het gevoel hebben dat er veranderingen plaatsvinden in het stadsdeel Nieuw-West en hun eigen buurt/wijk. Aan de hand van de gegeven antwoorden is gevraagd aan welke veranderingen zij denken, wat zij van deze veranderingen vinden en wat dit hen laat voelen. Vervolgens is gevraagd naar acties van de respondenten met betrekking tot het besluitvormingsproces; het laatstgenoemde is een mix tussen veranderingen in leefgebieden en de mate waarin bewoners betrokken zijn bij deze veranderingen en het beleid. Zo is gevraagd of de respondent brieven en/of mails heeft ontvangen omtrent veranderingen binnen de eigen buurt, wijk of Nieuw-West; indien het antwoord ja was, is gevraagd wat de bewoner met deze informatie gedaan heeft. Tevens is gevraagd of de respondent heeft deelgenomen aan een bewonersbijeenkomst, waarbij doorgevraagd is naar de reden van wel/geen aanwezigheid. Op deze manieren kon achterhaald worden in hoeverre de respondent betrokken is bij de veranderingen.

Verandering van de ruimtelijke identiteit

Om eventuele veranderingen van de ruimtelijke identiteiten van de bewoners van Nieuw-West te onderzoeken, zijn in totaal vijf vragen gesteld, welk ingedeeld waren in drie subconcepten. Zo is begonnen met de eigen leefomgeving; hierbij werden twee vragen gesteld, namelijk hoe een respondent Nieuw-West zou omschrijven nadat eventuele veranderingen plaatsgevonden hebben en of hij/zij dan relatief trotser zou zijn op Nieuw-West. Deze vragen zijn een indicatie van de mate waarin de respondent de toekomstige stedelijke leefomgeving zou kunnen ervaren (Lewicka, 2011). Vervolgens bestond het subconcept 'sociale netwerken' uit drie vragen; deze gingen over de eventuele contacten uit het sociaal netwerk van de respondent die verhuisd zijn uit en naar Nieuw-West en nieuwe buurtbewoners. De antwoorden op deze vragen geven weer hoe een respondent de sociale veranderingen van het gentrificatieproces ervaart (Speller, Lyons & Twigger-Ross, 2002; Lees, Slater & Wyly, 2008).

Afronding

De afronding van het interview bestond ten eerste uit het herhalen van de privacyregels omtrent het onderzoek. Zo is verteld dat de identiteiten van de respondenten niet bekend gemaakt zullen worden aan derden en dat de persoonsgegevens die niet relevant zijn voor dit onderzoek niet gedeeld zullen worden met derden (Bryman, 2016). Ten tweede werd meegedeeld dat de transcripten eerst door de respondenten goedgekeurd moesten worden, voordat deze gebruikt mochten worden in dit onderzoek. Indien de respondenten passages in het transcript aangepast of verwijderd wilden hebben, dan werd hen deze mogelijkheid gegeven. Hierbij hebben alle respondenten ingestemd met het transcript, waardoor deze zijn gebruikt; in één geval zijn enkele plaatsnamen verwijderd, omdat de respondent dit wilde. Als laatst is het interview afgesloten met de vraag of de respondenten vragen of opmerkingen

hadden. Indien het antwoord nee zou zijn, zou meegedeeld worden dat de spraakopname zou worden stopgezet en zou dit daadwerkelijk ook gedaan zijn.

4.2 De respondenten

4.2.1 Criteria

Bij het werven van de respondenten zijn enkele criteria vastgesteld. Ten eerste moesten de respondenten achttien jaar of ouder zijn op het moment dat de interviews afgenomen werden. Ondanks dat uit literatuur blijkt dat kinderen relatief sterkere ruimtelijke identiteiten hebben, is ervoor gekozen om hen te excluderen uit dit onderzoek, vanwege de benodigde toestemmingsverklaringen van ouders of voogden. Tevens gelden voor kinderen andere ethische regels dan voor volwassenen (Bryman, 2016). Het tweede en derde criterium was de woonlocatie- en duur van de respondenten; zij moesten onafgebroken minimaal vijf jaar in Nieuw-West wonen. Alhoewel uit literatuur blijkt dat vijf jaar na de verhuizing een ruimtelijke identiteit gecreëerd wordt, was de voorkeur om respondenten te werven die meerdere levensfasen in Nieuw-West woonachtig waren (Lewicka, 2011). Het vierde criterium was een evenredige verdeling van de respondenten naar geslacht; zo blijkt uit literatuur dat de sterkte van de ruimtelijke identiteiten deels afhankelijk is van het geslacht van bewoners (Hidalgo en Hernandez, 2001). De laatste drie criteria hadden betrekking op praktische zaken. Alleen bewoners die de Nederlandse taal kunnen spreken, werden geworven voor een interview. Indien de respondenten een fysiek interview wilden, werd afgesproken om dit op een locatie te doen waar relatief weinig geluidsoverlast zou zijn en zowel de interviewer als de respondenten zich op hun gemak konden voelen; de respondent moest hierbij wel in staat zijn om te reizen naar deze locatie. Indien de respondenten aangaven een online interview te willen, dan was het een voorwaarde dat ze toegang hadden tot een stabiele internetverbinding om de kans op onderbrekingen als gevolg van het wegvallen van de internetverbinding te verminderen.

4.2.2 De benadering

Om respondenten te werven voor dit onderzoek, zijn eerst bewoners uit Nieuw-West benaderd uit het eigen sociale netwerk, welk hebben gediend als *gatekeepers* (Stratford & Bradshaw, 2016). Het ging hierbij om bewoners die geboren en opgegroeid zijn in Nieuw-West, waardoor hun sociaal netwerk relatief groot is en bestond uit bewoners met verschillende leeftijden en socio-economische achtergronden. Met behulp van de *snowball method* hebben zij op deze manier weer hun eigen sociale contacten benaderd die voldeden aan de opgestelde criteria (Stratford & Bradshaw, 2016).

De benadering van de contacten ging voornamelijk via online chatfunctie Whatsapp. Via de gatekeepers zijn de respondenten benaderd. Hierbij moet opgemerkt worden dat de contactgegevens pas zijn gedeeld met de onderzoeker nadat de potentiële respondenten ingestemd hadden met hun deelname aan het onderzoek en de interviews. Om de doelgroep te kunnen informeren, is een kort bericht opgesteld met daarin een versimpelde uitleg van het onderwerp van dit onderzoek, zodat zij inzicht kregen in de relevante concepten. Daarnaast zijn alle praktische zaken, zoals de verwachte duur van het interview en de ethische zaken, opgenomen in het bericht. Hierbij werd al vanaf de benadering van de respondenten de privacyregels toegelicht; identiteiten blijven anoniem en zullen niet gedeeld worden. In alle gevallen gaven de respondenten toestemming voor het gebruik van hun persoonsgegevens en dat het interview in een vorm van een spraakopname opgenomen mocht worden. Na de instemming met het interviews zijn de data, tijden en locaties van het interview met wederzijdse instemming vastgesteld.

4.2.3 De onderzoeksgroep

Voor dit onderzoek zijn in totaal dertien respondenten geïnterviewd. Na verloop van de interviews bleek dat de antwoorden die zij gaven relatief met elkaar overeen begonnen te komen. Dit was een indicatie dat er relatief weinig nieuwe inzichten meer verkregen werden en dat de *theoretical saturation* was bereikt (Bryman, 2016). Als gevolg hiervan zijn verder geen nieuwe respondenten meer benaderd.

Tabel 1: Overzicht van de persoonsgegevens van de respondenten

RESPONDENT	GESLACHT	LEEFTIJD IN JAREN	WOONDUUR IN JAREN	WOONLOCATIE
1	Man	28	28	Geuzenveld
2	Vrouw	67	30	Slotervaart
3	Vrouw	26	6	Osdorp
4	Vrouw	20	20	Slotermeer
5	Man	32	30	Slotermeer
6	Vrouw	23	22	Slotermeer
7	Man	25	13	Slotervaart
8	Vrouw	22	19	Osdorp
9	Man	20	20	Osdorp
10	Man	45	12	Aker
11	Vrouw	25	25	Sloten
12	Vrouw	34	34	Osdorp
13	Vrouw	27	27	Geuzenveld

Er is gestreefd om een zo divers mogelijke onderzoeksgroep te hebben qua persoonsgegevens; het overzicht van deze gegevens is te zien in tabel 1. Alhoewel het doel was om een evenredige verdeling qua geslacht te hebben, blijkt uit het tabel dat niet behaald is; meer dan de helft van de respondenten is vrouw, waarbij van de dertien respondenten acht vrouwen waren en vijf mannen. Dit kan gevolgen hebben op de resultaten, aangezien sprake is van een niet-evenredige verdeling (Bryman, 2016; Lewicka, 2011). De leeftijden van de respondenten variëren tussen de twintig en 67 jaar; negen van de dertien zijn twintigers. Qua woonduur wonen de meeste respondenten al een groot gedeelte van hun leven in Nieuw-West, waarbij zes geïnterviewden in het stadsdeel geboren en getogen zijn. Vier van de respondenten zijn naar Nieuw-West verhuisd toen zij nog kinderen waren; drie bewoners zijn op latere leeftijd verhuisd naar het stadsdeel. De meeste geïnterviewde bewoners wonen in de wijken Osdorp en Slotermeer.

4.3 Interviews

4.3.1 Locaties

Bij het bepalen van de locaties van de interviews kregen de respondenten de mogelijkheid om te kiezen tussen een fysiek en een online interview; dit bood respondenten de kans om een optie te kiezen waar zij zich relatief comfortabel bij voelden. De afwezigheid van een oncomfortabele omgeving heeft ervoor gezorgd dat deze de resultaten niet kon beïnvloeden (Bryman, 2016; Dunn, 2016). Drie van de dertien interviews waren fysiek en deze zijn afgenomen bij New Metropolis Nieuw-West. Hierbij ging het om drie respondenten die al eerder bekend waren met deze omgeving, waardoor zij geen periode van aanpassing nodig hadden. Een voordeel hierbij was dat er relatief weinig sprake was van geluidsoverlast en andere afleidingen. De overige interviews zijn afgenomen via de online functie Zoom. De respondenten hadden voor deze optie gekozen vanwege praktische overwegingen; zo hoefden zij geen reistijd vrij te maken voor het interview, waardoor de respondenten relatief meer bereid om deel te nemen aan het onderzoek. Daarnaast bevonden de respondenten bij het afnemen van het interview zich in hun eigen woning, wat voor hen een bekende omgeving is. Een voorkomend nadeel aan zowel de fysieke als de online interviews waren de onderbrekingen door derden en instabiele internetverbindingen. De gevolgen van dit probleem

is aangepakt door een vraag opnieuw te stellen nadat deze onderbroken was; zo kon het interview relatief snel hervat worden. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat de onderbrekingen de resultaten beïnvloed kunnen hebben (Bryman, 2016).

4.3.2 Relatie tussen interviewer en respondenten

De relatie tussen een respondent en de interviewer is een belangrijk aspect, aangezien deze invloed kan hebben op de resultaten (Dunn, 2016). Wanneer een respondent zich op zijn/haar gemak voelt bij de interviewer, zal meer communicatie plaatsvinden, waardoor de kwaliteit van de antwoorden van een respondent relatief hoger is. Aangezien de interviewer en de meeste respondent elkaar niet kenden, zijn eerst *small talks* gehouden voordat een interview begon. Hierbij is eerst kennis gemaakt, het onderzoek kort toegelicht en vervolgens gepraat over Nieuw-West; op deze manier kregen respondenten de kans om zich op hun gemak te voelen. Als aan de lichaamshouding van een respondent opgemerkt kon worden dat dit het geval was, is eerst gevraagd of de geïnterviewde toestemming gaf voor het maken van een spraakopname van het gesprek en of de persoonsgegevens gebruikt mochten worden in het onderzoek. Vervolgens zijn de privacyregels kort doorgenomen en is een start gemaakt met de interviews.

4.3.3 Interviewtechnieken

Tijdens het interviewen van de respondenten zijn enkele interviewtechnieken- en vragen toegepast, om de kwaliteit van de antwoorden en het gesprek te optimaliseren (Bryman, 2016). Met behulp van deze technieken werden respondenten gestimuleerd om hun ervaringen, meningen, gevoelens en standpunten toe te lichten. Tijdens de interviews is gebruik gemaakt van zowel verbale, als non-verbale prompts. Bij het eerstgenoemde kan gedacht worden aan het doorvragen door de interviewer. Zo werden bijvoorbeeld 'waaromvragen' gesteld, zodat de respondent het antwoord verder kon toelichten. Ook is gevraagd of respondenten hun antwoorden verder konden toelichten, zodat de antwoorden op de vragen verduidelijkt konden worden. Tevens zijn door de interviewer door het interview heen korte samenvattingen gemaakt van de antwoorden van de respondenten; dit bood beide kanten de mogelijkheid om te reflecteren op het gesprek en de gegeven antwoorden (Dunn, 2016). De non-verbale prompts bestonden uit het knikken door de interviewer en het laten vallen van stiltes. Het eerstgenoemde zorgt ervoor dat de respondenten merkten dat er naar hen geluisterd werd en dat de interviewer het antwoord begreep. Het laatstgenoemde was een techniek om respondenten zelf hun antwoorden te laten toelichten, omdat zij deze stiltes als ongemakkelijk ervaren. Het is daarnaast in enkele interviews voorgekomen dat de respondenten een vraag hebben gesteld aan de interviewer; deze zijn niet beantwoord, zodat de antwoorden van de respondenten niet beïnvloed konden worden. Daarnaast hebben zich twee situaties voorgedaan waarbij de kans bestaat dat deze wel beïnvloed kunnen zijn; in enkele gevallen begrepen de respondenten een vraag niet, waardoor deze toegelicht moest worden. Ook moest de interviewer soms ingrijpen wanneer de respondent afdwaalde van het onderwerp.

4.4 Codeboom

Om de antwoorden van de respondenten te kunnen analyseren, zijn in het programma NVivo verschillende codes opgesteld. Eerst is een schets gemaakt vanuit de concepten van de interviewgide. Vervolgens zijn alle transcripten doorgenomen; codes die relatief vaak voorkwamen, zijn opgenomen in de schetsversie waarna de codes die niet of weinig voorkwamen eruit zijn gehaald (Dunn, 2016). Vervolgens is gekeken in hoeverre de schetsversie overeenkwam met de bekende literatuur in het theoretisch kader; bij ontbrekende kennis is deze eerst aangevuld (Bryman, 2016). De laatste stap bestond uit het vaststellen van een definitieve versie van de codeboom; de thema's zijn omgezet in codes, welk verdeeld zijn in hoofd- en subcodes, zoals te zien is in bijlage 2.

Zoals te zien is in de codeboom, in bijlage 2, is deze opgedeeld in vier hoofdcodes, namelijk de persoonsgegevens, ruimtelijke identiteit, verandering van de leefomgeving en verandering van de ruimtelijke identiteit. Uit de antwoorden van de respondenten, en de opzet van de interviewguide, bleek dat deze apart van elkaar werden beantwoord, waardoor zij in aparte hoofdcodes zijn gecodeerd. Onder de code 'persoonsgegevens' zijn de uitspraken geplaatst die gingen over de leeftijd, woonlocatie, woonduur en verhuisgedrag, de hoogst genoten opleiding en de dagelijkse bezigheid van de respondenten. Bij de hoofdcodes 'ruimtelijke identiteit' staan de aspecten die bijdragen aan de vorming en behoud van de ruimtelijke identiteiten. De eerste subcode is 'beschrijving leefomgeving', welke weer is onderverdeeld in Amsterdam, Nieuw-West en de eigen wijk/buurt. Vanwege de variatie aan antwoorden van de respondenten is ervoor gekozen om deze schaalniveaus in aparte subcodes te plaatsen. De tweede subcode bevat alle uitspraken die respondenten hebben gedaan over hun sociale netwerken, namelijk hun naasten, burens en de contacten met hen. De derde subcode ging over de trotsgevoelens die respondenten wel/niet hebben; om de uitspraken van elkaar te onderscheiden, zijn deze onderverdeeld in wel, niet en neutraal. De laatste subcode onder ruimtelijke identiteit ging over het verbindingsgevoel met Nieuw-West van de bewoners. De antwoorden en onderwerpen hierbinnen verschilden erg van elkaar; toch is ervoor gekozen om deze onder dezelfde subcode te plaatsen, aangezien het indicatoren zijn van het verbindingsgevoel. Het gaat hierbij om de subcodes beschrijving herkomst, het besluitvormingsproces, de gedachten van de respondenten bij het tekenen van de grenzen en welke wijken zij opnoemen. De tweede hoofdcodes heeft betrekking op de uitspraken van de respondenten waarbij zij veranderingen in Nieuw-West beschrijven. Aan de hand van deze uitspraken zijn de subcodes economisch, ruimtelijk, sociaal en studentification opgesteld. De laatste hoofdcodes 'verandering ruimtelijke aspecten', bevat alle uitspraken die een indicatie zijn dat de ruimtelijke identiteit van een respondent aan het veranderen is, of die daar invloed op kunnen hebben. Hierbij zijn drie subcodes onderverdeeld, namelijk sociaal netwerk, hoe respondenten hun toekomstige leefomgeving omschrijven en hun mate van toekomstige trotsgevoelens. De eerstgenoemde subcode bevat uitspraken over nieuwe buurtbewoners en hun contacten met hen en mensen die zij kennen die verhuisd zijn binnen, uit of naar Nieuw-West. De laatste subcode, hun toekomstige trotsgevoelens, is onderverdeeld in twee delen, namelijk of er wel of geen verandering aangegeven is door de respondenten.

Er bestaat een relatief grote kans dat de gekozen codes invloed zullen hebben op de resultaten van het onderzoek. Toch is de mate van invloed door de onderzoeker verkleind, door de codes vast te stellen aan de hand van de uitspraken van de respondenten (Bryman, 2016). Tevens zijn meerdere uitspraken bij twee verschillende codes gecodeerd, zodat er geen informatie verloren zou gaan.

5. Resultaten

Uit het theoretisch kader komt naar voren dat het gentrificatieproces de ruimtelijke identiteiten van bewoners op twee verschillende manieren kan beïnvloeden (Speller, Lyons & Twigger-Ross, 2002; Lees, Slater & Wyly, 2008). Ten eerste kan de situatie ontstaan waarbij de bewoners juist meer waarde gaan hechten aan hun oorspronkelijke identiteit, waarbij zij deze vasthouden en zich gaan verzetten tegen de veranderingen in hun leefomgeving. Ten tweede kan *dislocation* plaatsvinden; hierbij laten de bewoners hun oorspronkelijke ruimtelijke identiteit los, waarbij zij relatief eerder geneigd zijn om de veranderingen te verwelkomen.

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de interviews gekoppeld aan de deelvragen van dit onderzoek; wel moet opgemerkt worden dat de conclusies per deelvraag in het volgende hoofdstuk staan. Eerst wordt gefocust op de huidige identiteiten van de bewoners; de onderwerpen die behandeld zullen worden zijn de verbindingsgevoelens, huidige sociale netwerken in Nieuw-West, hun beschrijvingen van hun leefomgeving en zal gekeken worden hoe de persoonsgegevens deze beïnvloeden. Ten tweede worden de resultaten gedeeld van de beschrijvingen en ervaringen van de bewoners ten opzichte van de veranderingen in Nieuw-West; het gaat hierbij om economische, sociale en ruimtelijke veranderingen. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met de toekomstvisie, waarbij onderzocht wordt hoe de geïnterviewde bewoners hun toekomstige leefomgeving beschrijven en hoe zij veranderingen in hun sociale netwerk ervaren. De antwoorden van deelvraag drie staan in de beschrijving van het onderzoeksgebied.

5.1 De identificatie van bewoners met Nieuw-West

Er zijn vier indicatoren die de ruimtelijke identiteiten van bewoners vormen en zorgen voor het standhouden ervan, namelijk de mate van verbindingsgevoel, het aanwezige/afwezige sociaal netwerk in het leefgebied, hoe bewoners het leefgebied ervaren en de mate van hun trotsgevoelens jegens hun leefomgeving.

5.1.1 Verbindingsgevoel

De mate van het verbindingsgevoel met de leefomgeving wordt in de academische wereld onderzocht aan de hand van de antwoorden die respondenten geven op de vraag 'waar kom je vandaan?' (Hidalgo & Hernandez, 2001). Hieruit blijkt dat bewoners deze vraag beantwoorden met de locatie waar zij zich het meest mee identificeren. Hierbij moet echter wel opgemerkt worden dat mensen zich kunnen identificeren met meerdere gebieden. Deze vraag is echter één van de twee methodes waarop het verbindingsgevoel in kaart gebracht kan worden. Het tweede aspect bestaat uit de kennis die bewoners hebben rondom hun wijk. Een manier om dit te testen, is in hoeverre zij hun leefomgeving kunnen afbakenen aan de hand van grenzen; kennis omtrent de 'inhoud' van deze leefomgeving draagt hieraan bij. Volgens Lewicka (2011) hebben gebieden met duidelijke grenzen bewoners waarvan de ruimtelijke identiteit relatief sterker is.

Herkomst

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat op de vraag 'waar uit Amsterdam kom je vandaan?' op drie manieren antwoord is gegeven. Net minder dan de helft van de respondenten heeft deze vraag beantwoord door alleen hun woonwijk op te noemen; voornamelijk de bewoners uit Osdorp hebben beantwoord met hun eigen wijk. Slechts één respondent heeft direct geantwoord met 'Nieuw-West'. Vier respondenten benoemden in hun antwoord zowel hun eigen wijk als het stadsdeel; hierbij varieert welke van de twee zij als eerst hebben opgenoemd. Opmerkelijk is dat drie van de bewoners in hun antwoord 'Amsterdam-West' heeft genoemd. Dit hangt samen met de wijken en buurten die deze bewoners hebben opgenoemd toen hen gevraagd werd welke wijken stadsdeel Nieuw-West heeft; zij noemden gebieden op die behoren tot het stadsdeel West. Daarnaast bleek door de interviews heen dat

relatief veel respondenten 'Amsterdam-West' gebruiken als synoniem voor 'Amsterdam Nieuw-West', zoals blijkt uit de volgende uitspraken van respondent 7:

Ik heb het gevoel dat ik bijna niet uit Nieuw-West hoef om te leven zeg maar. (...) Ik kan naar superveel cafés en restaurants in Nieuw-West. Ik kan letterlijk alles doen in West. Ik kan shoppen in West, ik kan leuke dingen doen in West (...) Dus op dat gebied is West, of Nieuw-West of hoe je het ook wil noemen, een hele chille plek.
(Respondent 7, man, 25 jaar, Slotervaart).

Kennis over Nieuw-West

Uit de antwoorden van de respondenten bleek dat zij een uiteenlopend beeld hebben welke wijken tot het stadsdeel Nieuw-West behoren. Zo is geen van de wijken door alle dertien de respondenten opgenoemd, waarbij geen van de respondenten alle wijken hebben opgenoemd. Zoals ook in tabel 2 te zien is, is de wijk Osdorp het vaakst en Sloterdijk het minst opgenoemd door de bewoners. Hierbij moet opgemerkt worden dat de geïnterviewde bewoners voornamelijk de wijken rondom hun eigen woonwijk kennen; hoe verder de afstand toeneemt tussen deze twee, hoe minder deze opgenoemd werden.

Tabel 2: Aantal keren wijken opgenoemd

NAAM WIJK	AANTAL KEREN OPGENOEMD
SLOTERDIJK	2
SLOTERVAART	5
AKER	7
SLOTEN	7
NIEUW-SLOTEN	8
SLOTERMEER	9
GEUZENVELD	10
OSDORP	11

Opvallend aan de getekende stadsdeelgrenzen van Nieuw-West door de respondenten, is dat geen van deze grenzen correct is; in alle gevallen is het recreatiegebied onder de A10 niet getekend. Dit valt grotendeels samen met het feit dat bijna alle respondenten de ring van Amsterdam hebben gebruikt als de natuurlijke grenzen van het stadsdeel; zo beschrijven de respondenten dat Nieuw-West buiten de ring valt, waardoor zij de A10 als grens hanteren. Echter heeft één van de respondenten het parkje binnen de ring, het Rembrandtpark, op de juiste wijze meegerekend met Nieuw-West. Opvallend genoeg gaat het hierbij om een respondent die het kortst in het stadsdeel woont, namelijk zes jaar. Ook had een groot gedeelte van de respondenten de noordelijke grens van Nieuw-West fout getekend. Zij hebben de N200 gehanteerd als de grens, alhoewel het gebied daarboven, de wijk Sloterdijken, ook toebehoort aan Nieuw-West; respondent 10 was de enige geïnterviewde bewoner deze grens goed had getekend. De westelijke grens van Nieuw-West is door alle respondenten verkeerd getekend. Het stadsdeel loopt namelijk door tot aan het dorp Halfweg, maar de respondenten hebben deze op twee onjuiste manieren getekend. Ten eerste is er de groep geïnterviewden die de A5 als grens hebben gehanteerd. Ten tweede heeft een deel van de respondenten de grens van Nieuw-West getekend tot aan de woonwijken; de weilanden daarachter zijn erbuiten gelaten. Alhoewel de meeste respondenten ongeveer dezelfde grenzen hebben getrokken, wijken de getekende grenzen van respondenten 6, 7, 8, 9 en 13 erg af van de daadwerkelijke grenzen van Nieuw-West, zoals ook te zien is in bijlage 3. Opvallend hierbij is dat zij steeds gedeelten of hele wijken niet hebben meegerekend tot Nieuw-West. Voornamelijk is het de wijk Nieuw-Sloten die overgeslagen is, terwijl deze wel vervolgens bij de volgende vraag relatief vaak opgenoemd is door de respondenten; als verklaring hierbij gaven de respondenten aan dat deze wijk qua sfeer en architectuur anders aanvoelt dan de overige wijken van Nieuw-West.

Deelname aan het besluitvormingsproces

De overgrote meerderheid van de bewoners gaf aan dat zij brieven en/of mails heeft gekregen van de gemeente omtrent de veranderingen in de eigen leefomgeving. Hierbij gaven zij aan dat het voornamelijk om ruimtelijke veranderingen gaat, zoals de bouw en/of sloop van woningen en aanpassingen aan de bus- en tramlijnen. Wat zij vervolgens met deze informatie doen, varieert; zo geven enkele respondenten aan dat zij de inhoud van deze brieven thuis kenbaar maken aan huisgenoten. Terwijl een deel van de respondenten aangaf verder niks te doen met de informatie, gaf één van de respondenten aan dat zij het gebied heeft bezocht

omdat zij dat interessant vond om te zien. De respondenten die niet tot deze categorie behoorden, gaven allen aan dat zij niet wisten of ze brieven hadden thuisgekregen, bijvoorbeeld omdat iemand anders van het huishouden de brieven opent. Qua bewonersbijeenkomsten doen de gesproken bewoners niet mee aan deze activiteiten; tien van de dertien respondenten gaf aan dat zij hieraan niet deelnemen, grotendeels omdat zij hier geen tijd voor hebben. Twee respondenten waren van mening dat deze bijeenkomsten geen resultaat zullen opleveren, bijvoorbeeld omdat zij het gemeentelijk bestuur wantrouwen; dit blijkt uit de uitspraken van respondent 9:

Alsof de gemeente ons serieus neemt. De mensen in onze buurt zeuren al jaren over overlast door afval, want dat slingert hier overal rond. En het stinkt. Er komen ook veel muizen en ratten op af. En wat hebben ze gedaan? Letterlijk niks. Volgens bij belanden al die brieven die mensen ze sturen, bij hun op kantoor direct in de afvalbak ofzo. (Respondent 9, man, 20 jaar, Osdorp).

5.1.2 Sociaal netwerk in Nieuw-West

Uit de literatuur blijkt dat bewoners zich meer verbonden voelen met hun leefgebied als zij onderdeel zijn van een sociaal netwerk dat aanwezig is in dit gebied (Hummon, 1992). Bewoners met zowel sterke als zwakke relaties binnen deze sociale netwerken identificeren zich relatief meer met de ruimtelijke omgeving. Vice versa geldt dit voor mensen waarbij deze ontbreken of zwakker zijn; zij voelen zich relatief minder verbonden met een ruimtelijke omgeving en identificeren zich hierdoor minder mee. Hierbij wordt het sociaal netwerk dus gezien als de oorzaak van het ontstaan en het behoud van een ruimtelijke identiteit (Scannell & Gifford, 2010).

Naasten in Nieuw-West

De sterke relaties binnen sociale netwerken zijn meestal de relaties tussen familieleden en vrienden. De overgrote meerderheid van de respondenten, namelijk negen van de dertien, heeft zowel vrienden als familie wonen in één van de wijken van het stadsdeel Nieuw-West; in enkele gevallen wonen deze sterke relaties in dezelfde buurt als de respondenten. Daarnaast gaven drie bewoners aan dat zij wel families hebben wonen in het stadsdeel, maar geen vrienden die woonachtig zijn in Nieuw-West. Voor één respondent was dit het tegenovergestelde; de vriendenkring was aanwezig in het stadsdeel, terwijl de familie elders in het land woonachtig is. Uit de antwoorden van één respondent kwam niet naar voren of haar naasten in Nieuw-West wonen. Deze aanwezigheid door de naasten wordt door de respondenten als een voordeel ervaren; zo vinden zij het fijn en gezellig dat zij in een relatief korte tijdsduur hun naasten fysiek kunnen ontmoeten.

Buurtbewoners

De geïnterviewde bewoners hebben verschillende soorten relaties met hun buurtbewoners. Zeven van de dertien bewoners gaf aan dat zij relatief goede banden hebben met hun burens. Indien de respondent kinderen heeft, dan spelen zij samen met de kinderen uit de buurt. De burens met goede relaties geven aan dat zij bijvoorbeeld bij elkaar over de vloer om samen wat te eten en te drinken. Respondent 4 zegt hierover het volgende:

We hebben allemaal een goede band met elkaar, met de hele straat. Er is veel saamhorigheid. Zo zie ik mijn moeder heel vaak met de buurtbewoners, buurvrouwen bijvoorbeeld, met zijn allen buiten zitten wanneer het warm is. Dan brengt iedereen iets te eten mee. Dan gaan we gewoon gezellig zitten. (..) Ja denk dan bijvoorbeeld aan de Ramadan (...) Dan maakt de een de soep en de ander het toetje. Eentje zorgt ervoor dat alle tafels en stoelen op de straat staan. En op die manier gaan ze met zijn allen tijdens de iftar eten. En dan maakt het niet uit of je moslim bent of niet. Maar op die manier ga je dus met elkaar in gesprek. En dat is gezellig. (Respondent 4, vrouw, 20 jaar, Sloterveer).

Er zijn echter ook respondenten die een relatief zwakke en oppervlakkige relatie hebben met hun buurtbewoners; zo geven zij aan dat zij hun buurtbewoners alleen groeten op straat wanneer ze elkaar tegenkomen, waarbij geen sprake is van persoonlijk contact. Opmerkelijk hierbij is wel dat zij allen aangeven dat zij op hun burens kunnen vertrouwen in gevallen van nood of wanneer zij ergens hulp bij nodig hebben. Een simpel voorbeeld hiervan zijn de respondenten die aangeven dat zij in principe geen tot weinig contact hebben met hun burens, maar wel altijd langs kunnen gaan als zij bijvoorbeeld suiker nodig hebben. Enkele respondenten binnen deze categorie hebben echter wel burens waarmee zij relatief sterke relaties hebben; met hun leeftijdsgenoten komen zij wel bij elkaar over de vloer, maar niet bij de oudere en/of de jongere buurtbewoners; die begroeten zij alleen op straat. Een voorbeeld hiervan is de jongste respondent; hij gaf aan dat de oudere buurtbewoners relatief vaak zeuren over zijn aanwezigheid in de buurt, waardoor hij geen goede contacten met hen heeft. Tegelijkertijd geeft hij aan dat hij juist bevriend is met zijn burens die leeftijdsgenoten van hem zijn.

Dat we teveel geluid maken. Maar zij vinden alles al te veel. Wanneer we een balletje schieten, worden ze al boos. Zure mensen gewoon. En wanneer we muziek luisteren, bellen ze soms de politie. Ze kunnen het ons ook gewoon zeggen weetje. (...) Alles wat we doen vinden ze verkeerd. Terwijl we wel gewoon chillen met hun kleinzonen. Die zijn wel gewoon goed. Goede jongens zijn het. Ja man, zij doen wel gewoon normaal. Wanneer we soms balletje schieten, dan doen ze gewoon mee.
(Respondent 9, man, 20 jaar, Osdorp).

5.1.3 Beschrijving leefomgeving en trotsgevoelens

Uit de literatuur blijkt dat de manier waarop bewoners hun stedelijke leefomgeving ervaren, invloed heeft op de sterkte van hun ruimtelijke identiteit (Lewicka, 2011). Bij de bewoners die hun leefomgeving positief ervaren, is de verwachting dat zij zich relatief meer identificeren met deze omgeving. Hetzelfde geldt omgekeerd ook; bewoners die hun leefomgeving negatief ervaren, zullen een relatief zwakkere ruimtelijke identiteit hebben. Bij deze laatstgenoemde groep moet opgemerkt worden dat deze bewoners zich meer identificeren met het sociale aspect aan hun leefomgeving.

Amsterdam

Amsterdam is door de respondenten beschreven met een groot variatie aan woorden, waarvan enkele begrippen door meerdere respondenten zijn benoemd, zoals toeristisch, metropool(kenmerken), gezellig, druk, multicultureel en 'klein maar groot'. Om een overzicht te kunnen krijgen in deze beschrijvingen, zijn deze ingedeeld naar 'positief', 'neutraal', en 'negatief'; uit de verdere beschrijvingen door de respondenten bleek welke gevoelens zij ervaren toen zij deze associaties en opnoemden. Opmerkelijk aan de uitspraken van de respondenten was dat zij zowel de positieve als de negatieve beschrijvingen opnoemden in één zin. Zo benoemen zij eerst een negatief aspect, maar daarna ook een positieve. Ondanks dat er negatieve aspecten werden opgenoemd, gaven de respondenten aan dat zij deze kanten van Amsterdam gewend waren, waardoor zij zich er ondertussen minder aan stoorden.

Tabel 3: Associaties met Amsterdam

POSITIEF	NEUTRAAL	NEGATIEF
Metropool	Toeristisch	Segregatie
Tolerant	Snel	Toeristisch
Multicultureel	Fancy	Chaotisch
Gezellig/levendig/ bruisend	Klein maar groot	Vies
Veelzijdig/veel mogelijkheden/ divers	Veel verbouwingen	Ongelijkheid
Thuis		Criminaliteit
Kunst & cultuur		

Nieuw-West

Het Amsterdamse stadsdeel Nieuw-West werd door de bewoners met zowel positieve als negatieve aspecten geassocieerd; zo werd het multiculturele aspect van het stadsdeel relatief vaak benoemd, waarbij de respondenten relatief positief waren. De aanwezigheid van meerdere verschillende culturen werd als een pluspunt ervaren, omdat men op deze manier heeft geleerd om met andere culturen samen te leven. Daarmee samenhangend associeerden de bewoners het stadsdeel ook relatief vaak met 'veelzijdigheid' en 'divers'; volgens de

respondenten konden bewoners in Nieuw-West alles vinden waar zij naar op zoek zijn, waarbij bewoners in het stadsdeel geboren konden worden, leven en doodgaan. Opmerkelijk is dat enkele opgenoemde termen tegenstrijdig zijn met elkaar; zo benoemden de respondenten ‘armoede’ en ‘rijk’ in dezelfde zin. Uit de uitspraken van de respondenten blijkt dat de verschillen in Nieuw-West relatief groot zijn. Een andere opmerkelijke tegenstrijd deed zich voor omtrent het aanwezige groen in het stadsdeel; terwijl enkele respondenten Nieuw-West beschreven als erg groen, waarbij Sloterplas herhaaldelijk benoemd werd, vonden anderen dat er juist te weinig parken te vinden waren in Nieuw-West.

Tabel 4: Associaties met Nieuw-West

POSITIEF	NEUTRAAL	NEGATIEF
Multicultureel	Woonwijk	Weinig groen
Thuis	Rijk	Criminaliteit
Sloterplas	Nieuwbouw	Hangjongeren
Veelzijdig/divers	Stadsgevoel	Auto's
Rustig		Negatief beeld
Kunst & Cultuur		Armoede
Veilig		Slecht
buitenspelen		onderhouden
Gezellig/ bruisend		Getto/ Achterstands- buurt
Veel initiatieven		Weinig kansen
Veel groen		

Eigen wijk

Net zoals bij de beschrijvingen van Nieuw-West, zijn enkele wijken van het stadsdeel tevens beschreven met begrippen die tegenstrijdig zijn aan elkaar. Een voorbeeld hiervan is de wijk Osdorp, deze werd namelijk zowel als ‘veilig, huiselijk en dorpsgevoel’ beschreven, maar ook als ‘druk en veel overlast door afval’. Een andere overeenkomst met Nieuw-West, was dat ook Osdorp werd geassocieerd met ‘multicultureel’ en ‘veel voorzieningen’, waarbij bewoners aangaven dat Osdorp alle voorzieningen heeft die zij nodig hadden. Twee wijken die met relatief veel negatieve aspecten werden geassocieerd, waren Geuzenveld en Slotervaart. Zo werd de heersende armoede in Geuzenveld door de bewoners vaak benoemd; hierbij gaven zij aan dat zij het jammer vonden dat de armoede in de wijk relatief veel te merken is en dat een deel van de bewoners kampten met financiële problemen. Zij gaven bijvoorbeeld aan dat de bewoners van elkaar hoorden welke buurtbewoner kampte met schulden. De bewoners waren echter wel tevreden met de OV-verbindingen in de wijk en gaven aan dat zij relatief dichtbij een halte konden vinden. Daarnaast gaf één van de bewoners aan dat hij zich thuis voelt in de wijk. Dezelfde problemen werden door de bewoners ook benoemd bij de wijk Slotervaart; bewoners kampen met financiële problemen, waarbij vooral de problemen van de jongeren werden besproken. Ook kampt de wijk volgens de bewoners met veel overlast. De respondenten benoemden echter ook de positieve kanten van hun wijk; aangegeven werd dat de buurtbewoners elkaar helpen in tijden van nood, juist omdat iedereen weet hoe het is om in armoede te leven. De wijken Sloten, Aker en Sloterveer werden relatief positief beschreven. Zo gaven de bewoners aan dat de eerste twee genoemde wijken relatief rustige veilige en schone woonwijken zijn, waarbij de bewoners elkaar kennen. Tevens is veel groen aanwezig, waar de bewoners gebruik van kunnen maken. De wijk Sloten werd door de bewoners beschreven als een monumentaal gebied, waarbij het dorpskarakter nog sterk aanwezig is. Sloterveer was de enige wijk die door de bewoners werd omschreven als ‘toeristisch’; zij gaven aan dat zij de drukte echter gezellig vinden ook omdat er relatief veel voorzieningen zijn in de wijk. Daarnaast is Sloterveer volgens de respondenten goed te bereiken. Opmerkelijk was dat de wijk door een respondent beschreven werd als een ‘hotspot van hulporganisaties’, welke het doel hebben om de problemen in de wijk oplossen.

5.1.5 Invloed van de persoonsgegevens

Er zijn enkele persoonlijke gegevens van bewoners die hun ruimtelijke identiteit kunnen beïnvloeden, namelijk leeftijd, geslacht, woontijd, opleidingsniveau en waar zij hun dagelijkse bezigheden plaatsvinden; het laatstgenoemde is een indicator van hun mobiliteit. Volgens Hidalgo en Hernandez (2005) zijn de ruimtelijke identiteiten van vrouwen relatief sterker dan van mannen. Hetzelfde geldt voor kinderen en ouderen; deze twee groepen hebben wederom een relatief sterkere ruimtelijke identiteit (Harlan, 2005; Lewicka, 2011). Samenhangend met leeftijd, speelt de indicator ‘woontijd’ en relatief grote rol; hoe langer bewoners in een gebied leven, hoe groter de kans dat hun ruimtelijke identiteit sterker is (Harlan, 2005). Een andere indicator die de mate van identificatie beïnvloedt, is het reisgedrag van de bewoners. Uit literatuur blijkt dat bewoners die relatief veel tijd doorbrengen in hun eigen leefomgeving zich relatief sterker hiermee identificeren. Vice versa geldt hetzelfde; bewoners die grotendeels hun

tijd doorbrengen buiten hun leefomgeving, en daarmee veel reizen, identificeren zich relatief minder met hun leefomgeving. Als laatst bestaat volgens Lewicka (2011) een lineair verband tussen het opleidingsniveau en de mate van ruimtelijke identiteit van een bewoner.

Opvallend is dat het voornamelijk de vrouwelijke respondenten zijn die relatief positief zijn over het stadsdeel Nieuw-West; zij ervaren de huidige veranderingen positiever. Zo beschrijven zij hun leefomgeving, Amsterdam, Nieuw-West en hun eigen wijk, positiever. Opvallend is dat zij ook meer aandacht hebben voor de jeugd van Nieuw-West. De heren daarentegen hadden relatief meer oog voor de negatieve aspecten van hun leefomgeving, zoals drukte en de beschrijving van Nieuw-West als een achterstandsbuurt. Qua leeftijd en mobiliteit waren geen grote verschillen op te merken; beide groepen waren evenredig verdeeld over de positieve als de negatieve aspecten van hun leefomgeving. Wel zat een verschil in de woontijd en leeftijd met betrekking tot de aanwezige sociale netwerken in Nieuw-West; jongeren die in het stadsdeel geboren en opgegroeid zijn, hebben vaker vergelijkingen met vroeger en nu gemaakt. Opvallend was dat de heren hierbij relatief negatiever kijken naar de huidige situatie vergeleken met de situaties vroeger.

5.2 De ervaringen van het gentrificatieproces

Het gentrificatieproces brengt een variatie aan veranderingen met zich mee die bewoners op verschillende manieren kunnen ervaren. Ten eerste wordt een onderscheid gemaakt tussen economische, sociale en ruimtelijke veranderingen; ondanks dat het verschillende veranderingen zijn, vormen zij wel een geheel, waarbij zij elkaar beïnvloeden en van elkaar afhankelijk zijn. Qua ruimtelijke veranderingen kan gedacht worden aan de verandering van de woningvoorraad; het percentage koopwoningen in een buurt stijgt. Daarnaast behoren renovaties en de sloop en bouw van woningen ook toe aan ruimtelijke veranderingen. Lees, Slater en Wyly (2008) merken op dat architectonische aanpassingen een onderdeel zijn van deze categorie. Met de veranderingen van de woningvoorraad, verandert ook de bewonerssamenstelling van een buurt en/of wijk. Rowland Atkinson (2002) merkt op dat de komst van nieuwe bewoners diverse gevolgen kan hebben, zoals conflicten tussen en binnen sociale netwerken in een buurt. Hierbij moet echter vermeld worden dat er ook positieve gevolgen zijn; de komst van nieuwe, relatief vaak bewoners uit hogere socio-economische klassen, kan ertoe leiden dat kinderen uit de lagere inkomensklassen kunnen profiteren van de aanwezigheid van de nieuwe bewoners (Christafore & Leguizamon, 2019). De verandering van de woningvoorraad en de komst van nieuwe bewoners brengt ook economische veranderingen met zich mee; de woningwaarden stijgen en de aanwezige faciliteiten veranderen. Dit leidt ertoe dat de oorspronkelijke bewoners de nieuwe huurprijzen niet meer kunnen betalen, waardoor zij besluiten om te verhuizen (Atkinson, 2002).

Alle respondenten binnen dit onderzoek gaven aan dat zij veranderingen ervaren binnen het stadsdeel Nieuw-West. Hierbij beschrijven zij hun ervaringen met de algemene veranderingen op uiteenlopende manieren. Opvallend is dat de meerderheid van de respondenten aangeeft dat zij gemengde gevoelens hebben omtrent de veranderingen in hun stadsdeel. Aan de ene kant geven zij aan dat de wijken toe zijn aan onderhoud en veranderingen, waardoor ze blij zijn met deze veranderingen. Zo benoemen zij de huidige problemen in hun stadsdeel, zoals armoede, overlast en slecht onderhoud. Aan de andere kant kijken ze sceptisch naar deze processen; ze zijn bijvoorbeeld bang dat zij in de toekomst Nieuw-West niet meer kunnen herinneren. De uitspraken van respondent 12 geven dit het best weer:

Maar aan de andere kant ben ik wel een beetje bang dat daarmee ook heel veel gaat veranderen in Nieuw-West. Misschien ook wel teveel. Ik wil later niet wonen in een buurt waar alles en iedereen veranderd is. Dat ik dan straks mijn eigen buurt of Osdorp niet meer kan herkennen. Dat zou ik wel jammer vinden, want ik weet ook hoe gezellig het hier vroeger was, en nu nog steeds is.

(Respondent 12, vrouw, 34 jaar, Osdorp).

Twee van de respondenten gaven aan dat zij tegen deze veranderingen zijn. De jongste respondent, een jonge heer uit Osdorp, gaf aan geen begrip te hebben voor de grootschalige veranderingen in Nieuw-West. Hierbij gaf hij aan dat de bewoners al voor een langere periode om hulp vragen bij de gemeente, maar geen gehoor kregen. Hierdoor heerst bij hem onbegrip voor de huidige veranderingen. Zo benoemde hij dat deze niet voor hen bedoeld zijn, maar voor de nieuwe bewoners. Tevens gaf één van de respondenten aan dat zij semi-actief was bij een actiegroep, welk zit verzet tegen de veranderingen in Nieuw-West; als reden gaf zij op dat ze het goed vindt dat op deze manier de stem van de bewoners gehoord kan worden. Opmerkelijk is dat de bewoners die gemengde gevoelens hebben, allen het gevoel hebben dat zij destijds moesten opgroeien onder relatief slechtere leefomstandigheden, zoals armoede. Hierbij gaven zij aan dat socio-economische problemen grootschalig aanwezig waren in Nieuw-West. Alhoewel zij negatief zijn over de gevolgen van deze veranderingen, zijn zij blij dat hiermee deze problemen aangepakt kunnen worden. De respondenten benoemden in hun antwoorden diverse veranderingen, namelijk economische, sociale en ruimtelijke; in enkele gevallen werd er gesproken over de komst van studenten en de gevolgen hiervan.

5.2.1 Ruimtelijke veranderingen

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat zij relatief vaak veranderingen associëren met de ruimtelijke veranderingen in het stadsdeel Nieuw-West. Ten eerste blijkt uit de antwoorden dat er de afgelopen jaren een verandering is geweest in de aanwezigheid van het type faciliteiten. Hierbij zijn de bewoners erg positief over de komst van een nieuw strand aan het Sloterplas; zij geven aan dat zij het leuk vinden om hier gebruik van te maken, door bijvoorbeeld met vrienden hier af te spreken en een rondje te lopen. Daarnaast hebben bewoners nu meer mogelijkheden om te recreëren; het groen wordt beter onderhouden en zijn nieuwe parkjes en speeltuinen aangelegd. Vooral het laatstgenoemde wordt positief ervaren door de bewoners; volgens hen kunnen de kinderen van hun wijk nu op meer plekken veilig buitenspelen. De respondenten merkten ook op dat het aanbod van winkels erg veranderd is; Osdorpplein fungeert als een winkelcentrum waar bewoners verschillende winkels kunnen vinden, waardoor zij niet meer naar andere stadsdelen hoeven te reizen om te winkelen. Ook wordt de komst van nieuwe restaurants en cafeetjes positief ervaren door de respondenten. Met de komst van nieuwe winkels, zijn echter ook oude winkels vertrokken; één van de respondenten gaf aan dat hij dit erg jammer vindt, omdat hij vroeger veel tijd doorbracht in deze winkels. Naast de veranderingen in de faciliteiten in Nieuw-West benoemden alle respondenten de veranderingen in de woningvoorraad. De geïnterviewde bewoners waren allen positief over de renovaties van de huidige woningen. Uit de antwoorden bleek dat de woningcorporaties deze renovaties voor een langere tijdsperiode hebben uitgesteld, waardoor de woningen relatief lang niet in onderhoud zijn geweest. De bewoners hopen hierbij dat de renovatie van de woningen zal zorgen voor een 'nieuw jasje' (respondent 11, vrouw, 25 jaar, Sloten). De sloop van de bestaande woningen en de bouw van nieuwe woningen werd tevens door alle respondenten benoemd. Hierbij zijn bijna alle bewoners positief over de komst van nieuwbouw, voornamelijk door de architectonische veranderingen. Nieuwbouw werd door de respondenten namelijk beschreven als mooi, modern, strak en schoon, zoals ook blijkt uit de uitspraken van respondent 12: "Maar ik vind het wel echt fijn dat het woningen zijn die ook gewoon mooi zijn. Mooi modern en strak." (respondent 12, vrouw, 34 jaar, Osdorp). Eén van de respondenten was echter niet positief over de veranderingen in de architectuur in Nieuw-West; de komst van nieuwe woningen met een andere architectuur zorgen volgens haar voor het verlies van de oorspronkelijke ideeën van de wijken. Hierover zegt zij:

Ik vind de architectuur die ervoor in de plaats komt (...) makkelijk 'knip-en plakarchitectuur'. Ja, het voelt erg onpersoonlijk in deze wijk. Ik had graag gewild dat architecten iets meer hadden gespeeld met wat voor soort gebouwen er hier in deze wijk staan, en daar soort van op konden doorbouwen.
(Respondent 3, vrouw, 26 jaar, Osdorp).

De geïnterviewde bewoners zijn echter redelijk negatief over de economische veranderingen; zij zijn bang dat door de nieuwe woningvoorraad, welke voornamelijk bestaat uit relatief duurdere huur- en koopwoningen, ervoor zal zorgen dat Nieuw-West voor hen niet betaalbaar zal blijven. Zo maken zij zich zorgen over hun buurtbewoners; enkelen hebben het in de huidige situatie financieel zwaar, waardoor de bewoners verwachten dat hun burens in de toekomst genoodzaakt zullen zijn om te vertrekken naar buurten en wijken die zij zich wel kunnen veroorloven.

5.2.2 Sociale veranderingen

De verandering van de woningvoorraad zorgt ervoor dat de geïnterviewde respondenten sociale veranderingen ervaren in Nieuw-West. Qua sociale veranderingen denken de respondenten aan de nieuwe bewoners van Nieuw-West; het gaat hierbij om mensen die de afgelopen jaren zijn verhuisd naar één van de wijken van het stadsdeel Nieuw-West. De komst van deze bewoners uit de hogere socio-economische klassen wordt door de respondenten voornamelijk positief ervaren. Zij geven aan dat de kinderen en jongeren nieuwe kansen krijgen, doordat zij in directe contact staan met de nieuwe bewoners, die een relatief betere socio-economische status hebben. Respondent 6 zegt hierover het volgende: "(...) denk ik dat die veranderingen een buurt ook opwaardeert, dat de huidige bewoners meer kansen krijgen. Wat meer gemixt zijn en gemengd worden met de nieuwe mensen." (respondent 6, vrouw, 23 jaar, Sloterveer). Respondent 4 voegt hieraan toe dat zij blij is met de komst van nieuwe bewoners, omdat zij zorgen voor de opwaardering van de buurt, aangezien de bewoners die voor overlast zorgen, de wijken uit worden gedrukt. Deze positieve ervaring wordt door de respondent als volgt weergegeven:

Het is voor een kind beter om hier op te groeien. Ik heb vaak gezien dat kinderen niet altijd de mogelijkheid hebben om zich goed te kunnen ontwikkelen in zo een stadsdeel. Maar nu zie ik daar nu veranderingen in. Er zijn nu gewoon meer mogelijkheden, veel meer plekken waar jongeren terecht kunnen. Het is veiliger vind ik. Daardoor kunnen kinderen zich beter focussen op school en hun eigen ontwikkeling. En kunnen gezonder leven. Het heeft een positieve invloed op hun toekomst.
(Respondent 4, vrouw, 20 jaar, Sloterveer).

Een ander aspect dat de respondenten merken aan de bewoners, is een verandering van de etniciteit van de bewoners van Nieuw-West. De respondenten beschreven het stadsdeel, en de buurten waarin zij wonen, als een multicultureel gebied. Hierbij werd opgemerkt dat een groot deel van de bewoners een Turkse- of Marokkaanse etniciteit heeft. De respondenten zien hier de afgelopen jaren echter wel een verandering in; zij zien een toename van etnische Nederlanders in hun wijken. De meeste respondenten zien dit als een positieve verandering; zij geven aan dat de bewonerssamenstelling hierdoor diverser wordt, wat zijzelf als een leuke ontwikkeling ervaren. Opmerkelijk waren de uitspraken van respondent 5; hij beschreef het vertrek van etnische Nederlanders uit Nieuw-West, waarbij het juist bewoners met een Turkse etniciteit waren die nieuwe woningen gekocht hebben en een entree hebben gemaakt in het stadsdeel. Hierbij moet opgemerkt worden dat hij de periode tussen 1997 en 2012 beschreef, terwijl de overige respondenten hun ervaringen van recentere jaren beschreven.

5.2.3 Studentification

De komst van relatief veel studenten in een buurt zorgt voornamelijk op langere termijn voor veranderingen in het desbetreffend gebied (Nakazawa, 2016). Deze studenten worden gezien als mogelijke toekomstige gentrifiers, aangezien deze groep de midden- en hogere inkomensklasse zal vormen. Opgemerkt moet worden dat de komst van studenten in een leefgebied kan zorgen voor conflicten tussen deze groep en de bewoners die er al voor een langere periode wonen (Sage, Smith & Hubbard, 2012; Nakazawa, 2016). Dit komt doordat de studenten relatief weinig omgaan met mensen die 'anders' zijn dan hen en juist meer met andere studenten die dezelfde levensstijl hebben. Als gevolg hiervan ontstaat een kloof tussen

deze groep en de oorspronkelijke bewoners, waardoor de sociale cohesie in deze buurten sterk daalt; dit proces wordt *sociocultural displacement* genoemd.

Zes van de dertien respondenten hebben het tijdens het interview kort gehad over de komst van studenten naar hun eigen wijk. Aangegeven werd dat de studenten voornamelijk in studentenhuizen- en flats wonen; opmerkelijk is dat Osdorp de locatie is van beide vormen van huisvesting. Vijf van de zes respondenten hadden een neutrale houding ten opzichte van deze groep; er werden geen positieve of negatieve omschrijvingen gegeven. Echter één van de respondenten gaf aan dat hij de komst van de studenten als negatief ervaart; hij ergert zich aan de houding van deze groep en is bang dat ze relatief veel veranderingen met zich gaan meebrengen. De komst van de studenten naar de wijken van Nieuw-West wordt door de respondenten verklaard door de prijzen van de huren en de relatieve ligging van de wijken ten opzichte van de onderwijsinstellingen; de studentenhuisvestingen zouden betaalbaar zijn en is Nieuw-West goed bereikbaar.

5.4 Veranderingen in de ruimtelijke identiteiten

Volgens de literatuur hebben veranderingen in de leefomgeving invloed op de ruimtelijke identiteiten van de bewoners (Speller, Lyons & Twigger-Ross, 2002). Het gaat hierbij om zowel sociale als ruimtelijke veranderingen (Lees, Slater & Wyly, 2008). Bewoners hechten voornamelijk veel belang aan het behoud van hun sociaal netwerk in hun leefomgeving; zowel zwakke als sterke relaties zijn hierbinnen belangrijk (Hummon, 1992). Als gevolg hiervan kunnen veranderingen in het sociaal netwerk van deze doelgroep invloed hebben op de mate waarin zij zich identificeren met hun leefgebied. Tevens ontstaat een kloof tussen de nieuwe en de oorspronkelijke bewoners. Hetzelfde geldt voor de ruimtelijke veranderingen en de verwachtingen die zij hebben voor de toekomst ervan; bewoners die de stedelijke omgeving relatief positief ervaren, zullen een positieve toekomstverwachting hebben (Lewicka, 2011). Hetzelfde geldt ook andersom, waarbij bewoners de toekomst van hun leefomgeving negatief zullen omschrijven, als zij de huidige stedelijke omgeving negatief ervaren.

5.4.1 Veranderingen sociaal netwerk

Verhuisgedrag

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat binnen hun sociaal netwerk relatief veel verhuisd is de afgelopen jaren; zo hebben zij nieuwe burens gekregen, zijn hun naasten verhuisd binnen Nieuw-West, naar Nieuw-West en uit het stadsdeel. Twee van de dertien respondenten heeft een relatie binnen het eigen sociaal netwerk dat de afgelopen tijd naar het stadsdeel is verhuisd. Het gaat in het eerste geval om de dochter van een respondent die na een periode buiten Nieuw-West gewoond te hebben, nu weer terug is verhuisd. Respondent 5 heeft aangegeven 'wel wat mensen' te kennen die naar Nieuw-West zijn verhuisd; het gaat hierbij om nieuwe bewoners die naar het stadsdeel zijn verhuisd, zodat ze een woning kunnen delen met anderen. Tevens hebben twee respondenten twee relaties in hun sociaal netwerk die binnen Nieuw-West zijn verhuisd; het gaat hierbij om mensen die alleen van wijk zijn veranderd. Opmerkelijk hierbij waren de uitspraken van respondent 1; volgens hem zijn er bewoners die bijvoorbeeld van Geuzenveld naar Osdorp trekken, waarbij zij 'naar de randen van de stad' verhuizen. Hierbij worden hun woningen in Geuzenveld gesloopt of gerenoveerd, waardoor zij naar een andere wijk zijn verhuisd. Een overgrote deel van de respondenten, namelijk negen van de dertien, gaf aan wel iemand te kennen die onlangs is verhuisd uit Nieuw-West. Het gaat hierbij in alle gevallen om de bewoners die elders, bijvoorbeeld Badhoevedorp, Hoofddorp en Zaandam, een huis konden vinden dat groter en goedkoper was dan hun woning in Nieuw-West. Van deze negen respondenten geven zeven aan dat zij begrip hebben voor de keuzes die hun naasten gemaakt hebben; twee van de respondenten gaven aan dat zij het jammer en pijnlijk vinden dat hun naasten uit Nieuw-West trekken. Opmerkelijk aan deze twee respondenten is dat zij beiden meerdere relaties in hun sociaal netwerk hebben die zijn verhuisd, terwijl de overige respondenten voornamelijk één persoon in hun netwerk hebben die is verhuisd.

Nieuwe buurtbewoners

De meerderheid van de respondent gaf aan dat zij de afgelopen jaren nieuwe burens hebben gekregen in hun buurt; één van de respondenten gaf verder geen informatie over de deze groep. De mate waarin de geïnterviewde bewoners contacten hebben met hun nieuwe burens, is evenredig verdeeld. Zo ervaren de bewoners de contacten met deze burens als positief, negatief, oppervlakkig en geen contact. De bewoners met positieve ervaringen geven aan dat zij kletsen met de nieuwe burens en dat de kinderen met elkaar samenspelen. De oppervlakkige contacten bestaan uit burens die elkaar kort begroeten op straat, zonder dat zij elkaar verder goed kennen. Tevens geven zij hierbij aan dat de nieuwe bewoners voornamelijk expats zijn en daardoor geen Nederlands maar Engels spreken; de respondenten geven aan dat dit voor hen een barrière is om in contact te komen met de nieuwe bewoners. Twee respondenten gaven aan helemaal geen contact te hebben met de nieuwe buurtbewoners; hierbij is helemaal geen verbale communicatie. Twee respondenten gaven aan last te hebben van hun nieuwe buurtbewoners, waarbij het contact ontbreekt. Opmerkelijk is dat de beide respondenten aangeven dat hun nieuwe buurtbewoners ook negatief op hen reageren, zoals blijkt uit de uitspraken van respondent 7 en 9:

Ik kijk naar de burens die in de nieuwbouwwoningen wonen. Ik ben er vrijwel van overtuigd dat die mensen in een andere bubbel leven. (...) Ja, precies, die rolluiken. Die hebben ze altijd gesloten staan. Ik zie ze nooit, ik spreek ze nooit. Waarschijnlijk werken ze heel vaak. En als ze chillen, dan chillen ze op hun terras. En dat is heel raar. Want als ik ga chillen, dan ga ik naar een parkje ofzo. Of langs het water zitten. Maar zij zitten op het terras. En daardoor zie je ze niet. (Respondent 7, man, 25 jaar, Slotervaart).

En ze praten niet eens met ons. Alsof zij beter zijn dan ons. Als we ze iets vragen, dan worden ze gewoon bang. En ze praten alleen maar met elkaar. Zijn wij dieren ofzo? (...) Je vraagt ze wat, en dan kijken ze je raar aan. Alsof je ze aanspreekt met een andere taal ofzo. Is gewoon Nederlands. En meestal kijken ze je niet eens aan he, dat maakt mij zo boos. (Respondent 9, man, 20 jaar, Osdorp).

5.4.2 Beschrijving toekomstige leefomgeving

De respondenten hebben in het interview aangegeven hoe zij Nieuw-West zouden omschrijven nadat deze veranderd is met de veranderingen die zijzelf hadden opgenoemd. Zes van de dertien geïnterviewden hebben aangegeven dat zij positieve verwachtingen hebben van de toekomst. Overeenkomend was dat deze respondenten verwachten dat het stadsdeel in de toekomst schoner en moderner zal zijn, waarbij meer diverse faciliteiten te vinden zullen zijn. Ook denken zij dat Nieuw-West dan veiliger zal zijn, waarbij kinderen en jongeren meer kansen zullen krijgen, waardoor zij beter kunnen presteren in het onderwijs. Drie van de respondenten hebben zowel positieve als negatieve verwachtingen; zo verwachten zij dat de beeldvorming van Nieuw-West positiever zal worden. Ook zijn zij blij met de renovaties aan de oudere woningen. Tegelijkertijd zijn ze bang dat de sfeer van het stadsdeel te veel zal veranderen, waarbij zij aangeven de huidige sfeer te zullen missen. De vier respondenten die negatieve verwachtingen hebben, geven aan dat zij niet zullen profiteren van de huidige veranderingen in Nieuw-West, maar dat het stadsdeel klaar gemaakt wordt voor de nieuwe bewoners. Eén van de bewoners gaf in het interview niet aan hoe haar toekomstvisie van Nieuw-West eruitziet.

Hiermee samenhangend hebben de respondenten ook beschreven of zij verwachten trotser te zijn op Nieuw-West nadat deze veranderd is. Drie van de respondenten gaf aan dat zij in de toekomst relatief trotser zullen zijn op het stadsdeel, mits deze schoner en veiliger is. Eén respondent heeft hier gemengde gevoelens over. Hij schat namelijk in trotser te zijn, als gevolg van de positieve ontwikkeling; wel zal zijn trotsgevoelens verminderen wanneer niet hij, maar alleen de nieuwe bewoners zullen profiteren van de veranderingen. De meerderheid van de geïnterviewde bewoners heeft echter aangegeven geen veranderingen te zullen ervaren in

hun trotsgevoelens; veelal omdat zij al relatief trots zijn op hun stadsdeel; respondent 5 zei hierover: "Trotser? (...) Trots zijn is voor mij twintig jaar geleden al begonnen. In statistiek te zeggen, ik zit al op de 100%. En ik kan niet over die 100%. Dus ik ben en blijf ook gewoon trots." (respondent 5, man, 32 jaar, Slotermeer).

6. Conclusie

In dit onderzoek is onderzocht in hoeverre het gentrificatieproces in Nieuw-West invloed heeft op de ruimtelijke identiteiten van de bewoners van het stadsdeel. Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, zijn dertien bewoners van verschillende wijken van Nieuw-West geïnterviewd. De resultaten van dit onderzoek zijn niet te generaliseren naar alle bewoners van het stadsdeel, aangezien de respondenten niet representatief zijn. De hoofdvraag van dit onderzoek is als volgt: *'in hoeverre heeft het gentrificatieproces invloed op de ruimtelijke identiteiten van de bewoners van Nieuw-West?'*

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, zijn vier deelvragen opgesteld. De eerste deelvraag *'in hoeverre identificeren de bewoners zich met Nieuw-West?'* wordt op basis van de indicatoren voor het meten van de sterkte van ruimtelijke identiteiten geconcludeerd dat de respondenten in dit onderzoek zich niet sterk ruimtelijk identificeren met het stadsdeel Nieuw-West; ze hebben immers relatief weinig kennis over Nieuw-West, waarbij de stadsgrenzen niet juist getekend zijn en zijn in geen van de gevallen alle wijken opgenoemd. Daarnaast nemen de bewoners bijna geen deel aan het besluitvormingsproces van het stedelijk beleid. Wel hebben alle respondenten een sociaal netwerk in Nieuw-West, waarbij zij familie en vrienden hebben wonen in de wijken van het stadsdeel (Hummon, 1992). Aanvullend hierop hebben de geïnterviewde bewoners contact met hun buurtbewoners, waarbij enkelen relatief sterkere relaties hebben dan de andere respondenten. Uit de resultaten van de respondenten wordt geconcludeerd dat zij zich voornamelijk identificeren met hun eigen buurt en wijk en in mindere mate met het stadsdeel Nieuw-West; de geïnterviewde bewoners geven zelf voornamelijk aan uit een wijk te komen en niet uit het stadsdeel. Dat de respondenten zich voornamelijk identificeren op buurt- en wijkniveau is niet opmerkelijk, aangezien de ruimtelijke identiteiten van bewoners kunnen bestaan uit meerdere schaalniveaus (Terlouw & Van Gorp, 2014).

De tweede vraag *'in hoeverre is sprake van het gentrificatieproces in Nieuw-West?'* wordt geconcludeerd aan de hand van de beleidsplannen van de gemeente Amsterdam. Hieruit blijken dat er twee hoofddoelen zijn, namelijk het vergroten van de woningvoorraad van Nieuw-West en het differentiëren van de bewonerssamenstelling van de wijken van het stadsdeel (Gemeente Amsterdam, 2019a; Gemeente Amsterdam, 2019c; Gemeente Amsterdam, 2021). Ten eerste blijkt uit de beleidsplannen dat in alle wijken van Nieuw-West nieuwbouwprojecten gerealiseerd worden en oude woningen gesloopt of gerenoveerd zullen worden. Hierbij wil de gemeente het percentage sociale huurwoningen verminderen; in plaats van deze woningen moeten de percentages van de koop- en particuliere huurwoningen stijgen. Het tweede aspect, het differentiëren van de bewonerssamenstelling, hoort hierbij; opmerkelijk is dat deze nieuwe woningen voornamelijk bestemd zijn voor bewoners uit de midden- en hogere inkomensklassen, waarbij vooral niet-Amsterdammers aangetrokken zullen worden. De oorspronkelijke bewoners die in de sociale huurwoningen woonden, hebben recht op terugkeer; hier is echter alleen sprake van mits de nieuwe woningen in de prijsklasse vallen van de sociale huurwoningen. Door de verandering van de woningvoorraad, is hier veelal geen sprake van. Als gevolg hiervan kiezen bewoners ervoor om te verhuizen uit Nieuw-West. Uit het onderzoek van (Atkinson, 2002) blijkt dat het vaak voorkomt dat de oorspronkelijke bewoners van een gebied verhuizen wanneer de woningen voor hen onbetaalbaar worden als gevolg van het stijgen van de woningwaarden. Vanwege deze twee aspecten, de bouw van nieuwbouwprojecten waardoor het aandeel duurere koop- en particuliere huurwoningen stijgt en het wegtrekken van de oorspronkelijke bewoners, wordt geconcludeerd dat in het stadsdeel Nieuw-West sprake is van een geplande state-led gentrificatieproces tot het jaar 2050.

Bij de derde deelvraag van dit onderzoek *'hoe ervaren bewoners het gentrificatieproces?'* wordt geconcludeerd dat voornamelijk de ruimtelijke en sociale veranderingen in Nieuw-West worden ervaren door de respondenten. Hierbij ervaren de bewoners de ruimtelijke veranderingen voornamelijk positief; zo zijn zij blij met de nieuwe voorzieningen in het

stadsdeel, zoals de nieuwe strand, cafeetjes, restaurants en recreatieplekken. Wel ervaren zij gemis van het vertrek van de oorspronkelijke faciliteiten. Daarnaast zijn de bewoners positief over de renovatie- en nieuwbouwprojecten; zo zijn zij blij dat het stadsdeel er moderner, strakker en schoner uit komt te zien. Tegelijkertijd zijn de bewoners negatief over de economische gevolgen van de ruimtelijke veranderingen; de angst heerst dat de woningen in Nieuw-West onbetaalbaar zullen worden voor de respondenten en hun naasten. De sociale veranderingen ervaren de bewoners positief; de komst van mensen uit de hogere inkomensklasse zullen volgens hen leiden tot meer kansmogelijkheden voor de jeugd van Nieuw-West, welk ook blijkt uit literatuur (Christafore & Leguizamon, 2019). De komst van studenten in Nieuw-West wordt door de respondenten op een neutrale manier ervaren; zij hechten geen positieve of negatieve ervaringen aan de komst van deze groep. Daarnaast ervaren de bewoners een verschil in de etnische herkomst van de bewoners van Nieuw-West; het aandeel Nederlanders zonder migratieachtergrond is volgens hen aan het stijgen.

De conclusie van deelvraag vier, *'ervaren de bewoners een verandering in hun ruimtelijke identiteit?'* bestaat uit twee onderdelen, namelijk veranderingen binnen het sociale netwerk en de toekomstvisie van de bewoners. Alhoewel de respondenten de sociale veranderingen in Nieuw-West op een positieve manier ervaren, geldt het tegenovergestelde voor de veranderingen binnen hun eigen sociale netwerken. De komst van nieuwe bewoners in hun eigen buurt wordt veelal negatief ervaren; de meeste respondenten hebben geen, negatieve of oppervlakkige contacten met hun nieuwe buurtbewoners. Hierbij ontstaan kloven tussen de nieuwe en de oorspronkelijke bewoners. Het vertrek van hun naasten uit Nieuw-West wekt begrip op bij de respondenten. Opvallend is dat de respondenten waarvan meerdere relaties uit het stadsdeel zijn verhuisd, dit verhuisgedrag relatief negatief ervaren. De veranderingen in de sociale netwerken in Nieuw-West worden door de bewoners negatief ervaren. Wel hebben de bewoners positieve verwachtingen van de algemene veranderingen in Nieuw-West; de verwachting is dat het stadsdeel schoner, veiliger en moderner zal zijn, waar meer voorzieningen aanwezig zullen zijn. Tegelijkertijd hebben respondenten de verwachting dat zij in de toekomst niet kunnen profiteren van deze ontwikkelingen, omdat zij het gevoel hebben dat de ontwikkelingen in gang worden gezet om nieuwe bewoners aan te trekken. Opmerkelijk is dat deze ontwikkelingen niet zullen bijdragen aan het toenemen van trotsgevoelens; veel respondenten zijn in de huidige situatie al trots op hun eigen wijk. Al met al wordt deze deelvraag als volgt beantwoord: de respondenten ervaren een verandering in hun ruimtelijke identiteit, omdat zij veranderingen in hun sociale netwerken ervaren. Volgens literatuur identificeren bewoners zich met een gebied, omdat hun sociaal netwerk hier gevestigd is en zij zich een onderdeel voelen van dit netwerk, waardoor zij zich hiermee identificeren (Hummon, 1992; Macdonald, 1997).

De beantwoording van de centrale hoofdvraag *'in hoeverre heeft het gentrificatieproces invloed op de ruimtelijke identiteiten van de bewoners van Amsterdam Nieuw-West?'* klinkt als volgt: de geïnterviewde bewoners identificeren zich voornamelijk met hun eigen buurten en wijken en in mindere mate met het stadsdeel Nieuw-West. Als gevolg hiervan hebben veranderingen op buurt- en wijkniveau meer invloed op hun ruimtelijke identiteiten. De bewoners identificeren zich voornamelijk met hun sociale netwerken in Nieuw-West; dit is in overeenkomst met de theorieën van Shumaker en Taylor (1983) en Macdonald (1997) Volgens de auteurs hechten bewoners een waarde aan hun leefomgeving, waardoor zij zich hiermee identificeren, omdat hun sociaal netwerk hier gelegen is; hierbij identificeren zij zich met het sociaal aspect van de ruimtelijke leefomgeving. De uitkomsten van dit onderzoek zijn daarmee tegenstrijdig met de theorie van Hummon (1992); hij stelde dat sociale netwerken geen rol spelen bij de vorming en behoud van ruimtelijke identiteiten. Al met al heeft het gentrificatieproces invloed op de ruimtelijke identiteiten van de bewoners als de sociale veranderingen, die het proces met zich meebrengt, de sociale netwerken aantasten. Op dit moment ervaren de bewoners een verandering hierin, al is dit wel op buurt- en wijkniveau en minder op het stadsdeelniveau.

De uitkomsten van dit onderzoek hebben een maatschappelijk belang; de sterkte van ruimtelijke identiteiten van bewoners beïnvloedt voor een groot gedeelte in hoeverre zij zich veilig voelen in hun leefomgeving en een waarde hechten aan het onderhoud en de ontwikkeling van dit gebied (Scannell & Gifford, 2010). Daarnaast zorgt het behoud van sociale netwerken ervoor dat bewoners niet in een sociaal isolement terechtkomen, maar juist sociaal meedraaien in de maatschappij (Crewe, 2017). Het gentrificatieproces zorgt voor ruimtelijke, sociale en economische veranderingen; uit dit onderzoek blijkt dat deze invloed hebben op de ruimtelijke identiteiten. Om toekomstige problemen tegen te gaan, zoals het ontstaan van kloven tussen bevolkingsgroepen in stadsdelen en wijken, was het belangrijk dat in kaart gebracht werd hoe dit proces de ruimtelijke identiteiten beïnvloedt (Macdonald, 1997). Doordat het gentrificatieproces in Nieuw-West onlangs is begonnen, en op dit moment gepland wordt, kunnen deze problemen vermeden worden, mits zij op tijd aangepakt worden.

7. Discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt aandacht gevraagd voor verschillende punten binnen dit onderzoek. Eerst wordt bekeken in hoeverre de resultaten van dit onderzoek te generaliseren zijn over de bewoners van Nieuw-West. Vervolgens wordt gereflecteerd op de gemaakte keuzes en overwegingen en hoe deze invloed gehad kunnen hebben op de resultaten. Het hoofdstuk wordt afgesloten met aanbevelingen voor verder onderzoek, om wetenschappelijke kennis rondom de concepten in dit onderzoek verder uit te breiden en worden aanbevelingen gegeven om maatschappelijke problemen te vermijden.

7.1 Generalisatie van het onderzoek

De casestudy van dit onderzoek bedroeg het Amsterdamse stadsdeel Nieuw-West; het gaat hierbij om een leefgebied welk bestaat uit meerdere verschillende wijken, welke allen een eigen uniek karakter hebben; de positieve en negatieve aspecten van deze wijken verschillen erg van elkaar. Ten eerste moet opgemerkt worden dat de resultaten van dit onderzoek, waarbij de focus op Nieuw-West lag, niet gegeneraliseerd kunnen worden met andere stadsdelen en andere steden waar ook sprake is van het gentrificatieproces. Dit proces neemt namelijk meerdere vormen aan; in Nieuw-West gaat het om de state-led gentrification, welke nog in de vroege stadium bezig is. Hierbij moet het niet vergeleken worden met steden, of gebieden ervan, waar de organische vorm van het gentrificatieproces plaatsvinden en deze al in latere stadia bevinden; de onderlinge verschillen zijn namelijk groot (Shaw, 2008). Ten tweede zijn de resultaten van dit onderzoek ook niet te generaliseren over alle bewoners van Nieuw-West. Dit komt doordat de groep respondenten niet evenredig is aan de bewoners van het stadsdeel. De groep bestond voornamelijk uit vrouwelijke bewoners en waren voor een groot gedeelte woonachtig in de wijken Osdorp en Slotermeer; de wijken Sloten en Aker waren maar door één respondent gerepresenteerd. Daarnaast bestond de groep respondenten voornamelijk uit twintigers; uit literatuur blijkt dat het kinderen en ouderen zijn die zich sterker met hun leefgebied identificeren, terwijl dit bij (jong)volwassenen minder is (Lewicka, 2011). De niet-evenredige aanwezigheid van de ouderen zorgt ervoor dat de resultaten van de jongvolwassenen niet te generaliseren zijn naar deze groep. Hetzelfde geldt ook voor de vrouwen; tevens blijkt uit literatuur dat zij een sterkere ruimtelijke identiteit hebben dan mannen (Hidalgo en Hernandez, 2001).

7.2 Opmerkingen bij dit onderzoek

Vanwege deze niet-evenredige verdeling van de groep respondenten kan dit de resultaten van dit onderzoek beïnvloed hebben. De niet-evenredige verdeling van de groep respondenten wordt verklaard door de gekozen methode om respondenten te werven, namelijk de *snowball* methode. Hierbij worden respondenten geworven die een onderdeel zijn van het sociaal netwerk van een geworven respondent; vaak delen relaties binnen sociale netwerken deels dezelfde kenmerken, omdat zij zichzelf zo dicht tot elkaar voelen (Kadushin, 2012).

De tweede opmerking betreft twee respondenten; zij zijn beide werkzaam in een culturele instelling. Dit kan invloed hebben op de manier waarop zij zich identificeren met Nieuw-West en hoe zij de veranderingen in Nieuw-West, als gevolg van het gentrificatieproces, ervaren. Vanwege de relatief kleine omvang van respondenten die actief zijn binnen instellingen in Nieuw-West, wordt de beïnvloeding van de algemene resultaten door deze activiteiten niet groot geacht.

Daarnaast zijn de interviews met de respondenten enkele keren onderbroken, waarbij bijvoorbeeld sprake was van onderbrekingen door derden en geluidsoverlast. Deze situaties zijn aangepakt door de vragen opnieuw te stellen; dit kan echter invloed gehad hebben op de resultaten, omdat het de respondenten langer de tijd bood om hun antwoorden te herformuleren. Op deze manier gaan de 'ruwe' kanten van de emoties verloren, doordat de

respondenten hun antwoorden anders formuleren (Bryman, 2016). De aanpassing van één van de transcripten heeft verder geen invloed gehad op de resultaten; het betrof namelijk de verwijdering van plaatsnamen. Het ging hierbij om de woonlocaties van de vrienden van een respondent, welk verder geen invloed had op de besproken onderwerpen.

Als laatst heeft de gekozen methode en interviewvragen uiteraard invloed op de resultaten; de interviewmethode biedt inzicht in de beweegredenen van respondenten en biedt hen de mogelijkheid om hun ervaringen dieper uit te lichten. Een kwantitatief meetmethode zou meer inzicht bieden in de relaties tussen verschillende contexten en ook op grotere schaal (Bryman, 2016). Daarnaast is pas achteraf, nadat de interviews waren afgenomen, opgevallen dat een onderwerp in het interviewguide ontbrak, namelijk de mate van veiligheidsgevoelens van de bewoners; deze zijn namelijk een indicatie in hoeverre bewoners zich identificeren met hun leefomgeving (Hidalgo & Hernandez, 2001). Aangezien deze index in Nieuw-West relatief laag is, had dit interessante inzichten kunnen bieden (Gemeente Amsterdam, 2022).

7.3 Aanbevelingen voor verder onderzoek

Aangezien gentrificatie een proces is dat zich wereldwijd voordoet, is hier relatief veel informatie over beschikbaar. Hetzelfde kan niet gezegd worden over het Amsterdamse stadsdeel Nieuw-West; er is bijna geen wetenschappelijke literatuur beschikbaar over dit stadsdeel. De eerste aanbeveling bestaat uit het toepassen van Nieuw-West als casestudy in sociologische onderzoeken. Het is namelijk een stadsdeel waar verschillende bevolkingsgroepen samen, maar toch gesegregeerd van elkaar samenwonen.

Een ander aanbeveling met betrekking tot de concepten van dit onderzoek, is het doen van een kwantitatief onderzoek; deze zal meer inzicht bieden in de relaties tussen de verschillende concepten. Voornamelijk als dit op relatief grotere schaal gebeurt, zal dit bijdragen aan de wetenschappelijke kennis. Dit helpt bij het in kaart brengen van problematiek in Nieuw-West, waardoor gerichtere aanpassingen bedacht kunnen worden.

Nu de eerste inzichten in de relatie tussen het gentrificatieproces en de invloed ervan op de ruimtelijke identiteiten van de bewoners van Nieuw-West in kaart zijn gebracht, kunnen deze concepten individueel onderzocht worden en ruimte bieden voor verder onderzoek. Zo kan bijvoorbeeld deze relatie onderzocht worden op wijk- en zelfs buurtniveau; de kans bestaat dat deze casestudies andere resultaten zullen opleveren (Scannell & Gifford, 2010)

De bovengenoemde aanbevelingen zijn voornamelijk academisch van aard. De problemen die in dit onderzoek benoemd zijn, zoals de negatieve ervaringen van veranderingen van de sociale netwerken van bewoners, zijn problemen die de gemeente Amsterdam en lokale instanties moeten oplossen; het is immers van gemeentelijk belang dat deze aangepakt worden. Een relatief sterkere ruimtelijke identiteit draagt bij aan een hoger veiligheidsindex en meer initiatieven in de buurten en wijken (Hidalgo & Hernandez, 2001). Het wordt aan de gemeente Amsterdam en lokale instanties en platformen, zoals New Metropolis Nieuw-West, aangeraden om initiatieven op te starten waarbij de oorspronkelijke bewoners en nieuwe bewoners met elkaar in contact worden gebracht zodat zij gestimuleerd worden om met elkaar sterke relaties vormen, zodat de kloven tussen de twee groepen verkleind worden. Uit de antwoorden van de respondenten blijkt namelijk dat zij het jammer vinden dat er relatief weinig positieve contacten zijn tussen de twee groepen.

8. Literatuurlijst

- Atkinson, R. (2002). *Does gentrification help or harm urban neighbourhoods?: An assessment of the evidence-base in the context of new urban agenda* (5). Bristol: ESRC Centre for Neighbourhood Research.
- Billingham, C. M. (2015). The broadening conception of gentrification: Recent developments and avenues for future inquiry in the sociological study of urban change. *Michigan Sociological Review*, 29(1), 75-102.
- Bryman, A. (2016). *Social research methods* (vijfde druk). Oxford: Oxford University Press.
- Chen, X., Orum, A. M. & Paulsen, K. E. (2013). *Introduction to cities: How place and space shape human experience*. West Sussex: John Wiley & Sons.
- Christafore, D., & Leguizamon, S. (2019). Neighbourhood inequality spillover effects of gentrification. *Papers in Regional Science*, 98(3), 1469-1484.
- Crewe, S. (2017). Aging and gentrification: The urban experience. *Urban Social Work*, 1(1), 53-64.
- Dunn, K. (2016). Interviewing. In: I. Hay (red.), *Qualitative research methods in human geography* (pp. 149-188). Canada: Oxford University Press.
- Gemeente Amsterdam (2017). *Woonagenda 2025*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- Gemeente Amsterdam (2019a). Schinkelkwartier: van werkgebied naar stadswijk [informatiepagina]. Verkregen van <https://www.amsterdam.nl/projecten/schinkelkwartier/>
- Gemeente Amsterdam (2019b). *Gebiedsplan 2020: De Aker, Sloten, Nieuw-Sloten*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam Nieuw-West.
- Gemeente Amsterdam (2019c). *Principenota Geuzenveld-Slotermeer: Ruimtelijke en programmatische richtlijnen voor vernieuwing*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- Gemeente Amsterdam (2019d). *Gebiedsplan 2020: Slotervaart*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam Nieuw-West.
- Gemeente Amsterdam (2019e). *Gebiedsplan 2020: Osdorp*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam Nieuw-West.
- Gemeente Amsterdam (2021). *Investeringsnota: Lodewijk van Deyssebuurt*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- Gemeente Amsterdam (2022). *Samen Nieuw-West: Waarom een Masterplan?*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- Gemeente Amsterdam (z.d.a). Schinkelhaven [informatiepagina]. Verkregen van <https://www.amsterdam.nl/projecten/schinkelkwartier/deelgebied/schinkelhaven/>
- Gemeente Amsterdam (z.d.b) Plesman Plaza [informatiepagina]. Verkregen van <https://www.amsterdam.nl/projecten/staalmanpleinbuurt/deelproject/plesman-plaza/>
- Gemeente Amsterdam (z.d.c). Groenehuyzen, Blomwijckerpad en Hoekenes [informatiepagina]. Verkregen van <https://www.amsterdam.nl/projecten/wildeman-blomwijckerbuurt/deelproject/groenehuyzen-blomwijckerpad/>
- Gemeente Amsterdam (z.d.e). Osdorpplein: ontwikkeling stadscentrum [informatiepagina]. Verkregen van <https://www.amsterdam.nl/projecten/osdorpplein/>
- Graumann, C. F. (1983). On Multiple Identities. *International Social Science Journal*, 35(2), 210-309.
- Hall, T. & Barrett, H. (2008). *Urban Geography*. New York: Routledge.
- Harlan, S. L. (2005). *Neighborhood attachment in urban environments*. Philadelphia: The Annual Sociological Association.
- Hidalgo, M. C., & Hernandez, B. (2001). Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of environmental psychology*, 21(3), 273-281.
- Hochstenbach, C. (2017). State-led gentrification and the changing geography of market oriented housing policies. *Housing, Theory and Society*, 34(4), 399-419.
- Hummon, D. M. (1992). Community attachment. In E. Altman (red.), *Place attachment* (pp. 253-278). Boston: Springer.

- Kadushin, C. (2012). 'Introduction'. In C. Kadushin (red.), *Understanding social networks. Theories, concepts and findings* (pp. 3-12). Oxford: Oxford University Press.
- Kinton, C., Smith, D. P., Harrison, J., & Culora, A. (2018). New frontiers of studentification: The commodification of student housing as a driver of urban change. *The Geographical Journal*, 184(3), 242-254.
- Kruyswijk, M. (2022, 13 januari). Stijgende prijzen, kelderend aanbod: dieptepunt Amsterdamse woningmarkt nog niet in zicht. Verkregen van www.parool.nl
- Lees, L. (1994). Rethinking gentrification: beyond the positions of economics or culture. *Progress in Human Geography*, 18(2), 137-150.
- Lees, L., Slater, T., & Wyly, E. (2013). *Gentrification*. Routledge.
- Lewicka, M. (2011). Place attachment: How far have we come in the last 40 years?. *Journal of environmental psychology*, 31(3), 207-230.
- Macdonald, S. (1997). *Reimagining Culture: Histories, Identities and the Gaelic Renaissance*. Oxford: Berg.
- Marcuse, P. (1985). Gentrification, abandonment, and displacement: Connections, causes, and policy responses in New York City. *Journal of Urban and Contemporary Law*, 28(1), 1-195.
- Musterd, S., & Slot, J. (2016). De ongelijke stad. *Mens & Maatschappij*, 91(4), 305-318.
- Nakazawa, T. (2017). Expanding the scope of studentification studies. *Geography Compass*, 11(1), 1-13.
- New Metropolis (z.d.). Over ons: Ambities [site van platform]. Verkregen van <https://newmetropolis.amsterdam/over-ons-nm/ambities>
- OIS Amsterdam (2022a). Totaal bevolking, 2022: F Nieuw-West [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>
- OIS Amsterdam (2022b). Eigendomsverhouding: % corporatiewoningen, 2022: F Nieuw West [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>
- OIS Amsterdam (2022c). Eigendomsverhouding: % koopwoningen, 2022: DX08 Aker, Sloten, Nieuw-Sloten [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>
- OIS Amsterdam (2022d). Huur: % sociaal, 2022: DX06 Geuzenveld, Slotermeer, Sloterdijken [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>
- OIS Amsterdam (2022e). Eigendomsverhouding: % koopwoningen, 2022: DX06 Geuzenveld, Slotermeer, Sloterdijken [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>
- OIS Amsterdam (2022f). WOZ-waarde, 2022: DX06 Geuzenveld, Slotermeer, Sloterdijken [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>
- OIS Amsterdam (2022g). Eigendomsverhouding: % corporatiewoningen, 2022: SX09 Slotervaart [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>
- OIS Amsterdam (2022h). Eigendomsverhouding: % koopwoningen, 2022: DX09 Slotervaart [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>
- OIS Amsterdam (2022i). Eigendomsverhouding: % particuliere huur, 2022: DX09 Slotervaart [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>
- OIS Amsterdam (2022j). % lage inkomens (huishoudens 120% WSM), 2022: DX09 Slotervaart [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>
- OIS Amsterdam (2022k). Eigendomsverhouding: % koopwoningen, 2022: DX07 Osdorp [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>

- OIS Amsterdam (2022l). Eigendomsverhouding: % corporatiewoningen, 2022: DX07 Osdorp [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>
- OIS Amsterdam (2022m). Eigendomsverhouding: % particuliere huur, 2022: DX07 Osdorp [statistiek]. Verkregen van <https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-kerncijfers>
- Paasi, A. (2013). Regional planning and the mobilization of 'regional identity': From bounded spaces to relational complexity. *Regional studies*, 47(8), 1206-1219.
- Rekenkamer Amsterdam (2020). *De gemengde stad: Wensen, feiten en beleving*. Amsterdam: Rekenkamer Amsterdam.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (2016). *Amsterdam Westelijke Tuinsteden: Toonbeeld van de wederopbouw*. Amersfoort: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- Sage, J., Smith, D., & Hubbard, P. (2012). The diverse geographies of studentification: Living alongside people not like us. *Housing Studies*, 27(8), 1057-1078.
- Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of environmental psychology*, 30(1), 1-10.
- Shaw, K. (2008). Gentrification: What it is, why it is, and what can be done about it. *Geography Compass*, 2(5), 1697-1728.
- Shumaker, S. A. & Taylor, R. B. (1983). Toward a clarification of people-place relationships: a model of attachment to place. In N. R. Feimer & E. S. Geller (Eds), *Environmental Psychology. Directions and perspectives* (pp. 19-25). New York: Praeger.
- Smith, D. P. (2005). Studentification: The gentrification factory? In R. Atkinson, & G. Bridge (Eds.), *Gentrification in global context: The new urban cosmopolitanism* (pp. 72–89). London: Routledge.
- Speller, G. M., Lyons, E., & Twigger-Ross, C. (2002). A community in transition: The relationship between spatial change and identity processes. *Social psychological review*, 4(2), 39-58.
- Stratford, E. & Bradshaw, M. (2016). Qualitative research design and rigour. In: I. Hay (red.), *Qualitative research methods in human geography* (pp. 117-129). Canada: Oxford University Press.
- Terlouw, K. (2017). *Local identities and politics: negotiating the old and the 'new'*. New York: Routledge.
- Terlouw, K., & van Gorp, B. (2014). Layering spatial identities: the identity discourses of new regions. *Environment and Planning A*, 46(4), 852-866.
- Turan, A. (2022). Foto van het toe-eigenen van Nieuw-West, gemaakt bij New Metropolis Nieuw-West.
- Twigger-Ross, C.L. & Uzzell, D.L. (1996). Place and Identity Processes. *Journal of Environmental Psychology*, 16(1), 205-220.
- Uitermark J. (2003). 'Social mixing' and the management of disadvantaged neighbourhoods: the Dutch policy of urban restructuring revisited. *Urban Studies* 40(1), 531–549.
- Uitermark J., Duyvendak J.W. & Kleinhans R. (2007). Gentrification as a governmental strategy: social control and social cohesion in Hoogvliet, Rotterdam. *Environment and Planning* 39(1), 125–141
- Winchester, H. P. M. & Rofo, M. W. (2016). Qualitative research and its place in human geography. In: I. Hay (red.), *Qualitative research methods in human geography* (pp. 3-28). Canada: OxfordUniversity Press.